

Informace pro Republikový výbor pro prevenci kriminality
o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace
dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými
jevy“ v letech 2018 - 2020

Ministerstvo vnitra, říjen 2020

Obsah

1. Úvod	3
2. Aktuální situace a trendy kriminality a kriminálně rizikových jevů týkajících se dětí a mladistvých	6
2.1. Policie ČR	6
2.2. Nejvyšší státní zastupitelství	11
2.3. Institut pro kriminologii a sociální prevenci	15
2.4. Odbor protidrogové politiky, Úřad vlády ČR	17
3. Vyhodnocení plnění doporučení RDM	19
<i>Doporučení ke kapitole 2.1. Statistická evidence kriminality mládeže</i>	<i>19</i>
<i>Doporučení ke kapitole 2.1.1 Výzkumy viktimizace a self-reportový výzkum pachatelů</i>	<i>20</i>
<i>Doporučení ke kapitole 2.2.1 Vliv rodinného prostředí na delikvenci mládeže</i>	<i>20</i>
<i>Doporučení ke kapitole 2.2.2 Problematika závislostního chování</i>	<i>23</i>
<i>Doporučení ke kapitole 2.2.3 Rizikové faktory související s aktuálním socioekonomickým vývojem české společnosti</i>	<i>26</i>
<i>Doporučení ke kapitole 2.3 Profil mladistvého pachatele</i>	<i>27</i>
<i>Doporučení ke kapitole 2.4 Restorativní justice</i>	<i>28</i>
<i>Doporučení ke kapitole III. Kriminalita páchaná na dětech a mladistvých</i>	<i>31</i>
<i>Doporučení ke kapitole 3.1 Speciální výslechové místnosti</i>	<i>33</i>
<i>Doporučení ke kapitole 3.3 Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech</i>	<i>34</i>
4. Závěr	41

1. Úvod

Dne 27. srpna 2014 projednala vláda ČR pod č.j. 918/14¹ materiál „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“ (dále jen „RDM“). Cílem předkládaného materiálu bylo upozornit na vybrané aktuální kriminogenní faktory, sociální procesy a sociálně nežádoucí jevy, které potenciálně výrazně ohrožují úspěšnou socializaci části české mládeže a které mohou být příčinou rostoucí kriminality a zvyšujícího se počtu osob závislých na sociálním systému státu. Zvláštní pozornost byla věnována zejména koncentraci těchto rizikových faktorů v sociálně vyloučených lokalitách, jejichž hlavní nebezpečí spočívá v přesahu do budoucnosti prostřednictvím nové generace, která vyrůstá uvnitř těchto lokalit, aniž by poznala jiný než vyloučený způsob života a obživy a dostala se do běžného každodenního kontaktu se způsobem života vázaným k osobní zodpovědnosti, k profesi, práci, mzdě a k bezkonfliktnímu životu ve společnosti.

Pro účely vymezení cílové skupiny se vychází ze zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSM“), který pracuje s nadřazeným pojmem **mládež**, přičemž dle §2 chápe mládeží děti a mladistvé. Dítětem mladším 15 let (pro účely tohoto dokumentu **nezletilý**) je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku. Důležitým aspektem zákona je, že dítě není za své činy trestně odpovědné (lze ale uložit příslušná opatření dle § 93). **Mladistvý** je pak ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku. Mladiství jsou již trestně odpovědní, počítá se u nich ale s nižšími trestními sazbami, a kromě trestních opatření je možné jim uložit také výchovná nebo ochranná opatření.

Hlavní zjištění RDM (2014) byla následující:

1. **Statistiky OČTŘ** (orgánů činných v trestním řízení) dlouhodobě vykazují pokles zjištěné kriminality mládeže. Tyto údaje však zpochybňuje fakt, že policejní statistiky zahrnují pouze zjištěnou trestnou činnost a u pachatelů jen trestnou činnost objasněnou. Problémem také je **vysoká latence** (neohlášení) zejména méně závažné kriminality, u níž je předpoklad, že se na ní ve vysoké míře podílí mládež. Navíc **není** vedena **centrální evidence přestupků**, na jejichž páčání má mládež velký podíl.
2. **Ohrožení** mládeže kriminálně rizikovými jevy a kriminalitou se **trvale zhoršuje**. V současné době jsou klíčovými kriminogenními faktory rodina a sociální prostředí a relativně snadný přístup k návykovým látkám.
3. Negativní socioekonomické procesy posledních let zvyšují **ohrožení extrémní chudobou**, která umožňuje působení sociálně patologických jevů. Toto ohrožení se stále více prostorově a sociálně koncentruje.
4. V rámci České republiky a dále v rámci jednotlivých krajů jsou **sociálně problémové oblasti** postižené vysokou mírou dlouhodobé nezaměstnanosti, závislosti na sociálních dávkách,

¹ <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-zpravy/vysledky-jednani-vlady--27--srpna-2014--122054/>

koncentrací sociálně patologických jevů, proměnou sociální a sídelní kultury a řadou dalších negativních společenských jevů, které představují zvýšené riziko pro zde žijící rodiny a jejich děti. Nejohroženější pak jsou neúplné a nestabilní rodiny s více dětmi. V důsledku koncentrace takových osob roste v některých regionech xenofobie, interetnické napětí a podpora extremistických hnutí a stran ze strany majoritní populace.

5. Ti nejchudší přebývají často v prostorově **nevyhovujícím prostředí** sociálních ubytoven, s **omezenou právní ochranou** na základě krátkodobých smluv s možností okamžitého vypovězení, a to bez poskytnutí jakékoliv náhrady, ať už v podobě náhradního bytu nebo přístřeší. Vymaňování se z tohoto prostředí je také velice obtížné, děti jsou stigmatizovány prostředím, ve kterém žijí. Spojení chudoby, neplnění školní docházky, nefungujícího rodinného zázemí, absence pozitivních vzorů chování a negativního vlivu prostředí ubytoven představuje výrazný kriminogenní faktor.
6. V oblasti sociálně právní ochrany dětí došlo v poslední době k řadě pozitivních změn. I přesto, že celkově lze zaznamenat nárůst pracovníků **orgánů sociálně-právní ochrany dětí (SPOD)**, v některých regionech přetrvává jejich početní **poddimezovanost**, která znemožňuje intenzivní sociální práci s rodinami, u nichž je to žádoucí.
7. Svoji roli v aktivizační práci s rodinami hrají i neziskové organizace (**NNO**) pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí. Problémem je však jejich **nerovnoměrné rozšíření** v rámci republiky. Dalším problémem je jednoroční financování nestátních neziskových organizací prostřednictvím dotací.
8. Relativně novým jevem je zvyšující se **migrace rodin s dětmi v rámci ČR, a také do zahraničí** a zpět, což znesnadňuje orgánům sociálně právní ochrany dětí a školským a zdravotnickým zařízením získat přehled o místě jejich pobytu. S tímto faktem vzniká řada sociálních, zdravotních a dalších závažných rizik. Z terénu zaznívají informace, že řada dětí migrujících rodin ani neplní povinnou školní docházku.
9. Česká mládež konzumuje v porovnání se svými evropskými vrstevníky **nadprůměrné množství alkoholu** (v současné době lze za rizikové pijáky označit přibližně pětinu šestnáctiletých, kteří pijí 5 a více sklenic alkoholu více než 3krát v měsíci). Míra užívání nelegálních návykových látek dětmi a mladistvými se snižuje - aktuálně se to týká konopných látek a dlouhodobě všech ostatních drog. Česká republika také dosahuje nadprůměrného počtu výherních **automatů** na 1 obyvatele v porovnání s dalšími evropskými zeměmi (přibližně 10 % českých šestnáctiletých hraje na výherních automatech několikrát ročně nebo častěji). Novým fenoménem posledních let je rostoucí počet mladistvých **závislých na informačních a komunikačních technologiích**.
10. **Nabídka probačních programů** pro mladistvé je sice kvalitní, nicméně jejich **územní pokrytí je nedostatečné**. Výkonu probačního programu často brání značnému množství klientů dojezdová vzdálenost. Stěžující okolností je též nedostatečné povědomí o možnostech

probačních programů a nízká frekvence využívání těchto nástrojů soudy. Významným problémem je poddimenzovanost pracovníků Probační a mediační služby a způsob jednorozměrného financování probačních programů.

Na doporučení oslovených resortů materiál neobsahoval úkolovou část, jelikož mnohé z popisovaných problémů již byly řešeny v rámci jiných koncepčních dokumentů. Zpracovatelé materiálu proto uvádějí **jen doporučení, která vyplynula ze Sociologické rešerše výzkumů ke kriminalitě a sociálně patologickým jevům u dětí a mladistvých** (dále jen „Rešerše“), kterou pro potřeby tohoto materiálu nechalo na základě veřejné zakázky zpracovat Ministerstvo vnitra (dále jen „MV“). Rešerše analyzuje a zpracovává údaje z relevantních výzkumů a šetření a studií, které proběhly od roku 2007 do roku 2014 a týkaly se oblastí a vlivů významných z hlediska možných kriminogenních faktorů, rizik, ohrožení či chování a trendů ve vztahu k dětem a mládeži. Primárně byly analyzovány výzkumy, které vznikly v rámci kompetentních orgánů státní správy, tj. Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti (podklady Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy byly čerpány z otevřených zdrojů). Informace z těchto zdrojů byly doplněny o analýzu materiálů, které vznikly v rámci neziskového sektoru, komerčních institucí, univerzit apod. Předkládaný materiál dále vychází z interních podkladů a poznatků Ministerstva vnitra, Policie ČR a spolupracujících resortů.

Aktualizovaný Akční plán prevence kriminality na léta 2016 až 2020² uložil Ministerstvu vnitra, ve spolupráci s materiálem dotčenými subjekty, prostřednictvím Republikového výboru pro prevenci kriminality (dále jen „RVPPK“) jednou za dva roky sledovat a vyhodnocovat plnění doporučení pro efektivnější systém péče o rizikové děti a v návaznosti na provedené vyhodnocení případně navrhnout další opatření. Poprvé byl RVPPK předložen dokument obsahující informace o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu RDM v říjnu 2016, kde byla uvedena první sada opatření, po dvou letech následoval dokument z listopadu 2018, kde byla vyhodnocena stávající opatření, plus navržena opatření další.

Na základě podkladů obdržených od zástupců dotčených resortů v letošním roce je RVPPK předkládán tento, v pořadí třetí dokument, obsahující informace o plnění doporučení vyplývajících z předchozích RDM v části 3.

² Schválený usnesením vlády č. 705 ze dne 27. 7. 2016

2. Aktuální situace a trendy kriminality a kriminálně rizikových jevů týkajících se dětí a mladistvých

Pro děti je charakteristická určitá fyzická, psychologická i sociální odlišnost od dospělých jedinců. Vzhledem k těmto rozdílům jsou, děti považovány za zvlášť zranitelnou skupinu osob, více ohroženou kriminalitou než jiné sociální skupiny, a to jak z hlediska páčání trestné činnosti, tak z hlediska jejich vyrovnávání se se situacemi, kdy se stanou oběťmi či svědky trestných činů. Kriminalita páchaná osobami mladšími 18ti let (mládeží) se v mnoha ohledech liší od trestné činnosti páchané ostatními věkovými skupinami. Jedná se o skupinu osob nejvíce ohroženou sociálně patologickými jevy, a to především negativními společenskými jevy charakteristickými pro moderní společnost (chudoba, nemocnost, úrazovost), tak i asociálními společenskými jevy (vandalismus, extremismus, výtržnictví a podobně), v neposlední řadě rovněž sociálně-patologickými jevy v užším slova smyslu (sebevražednost, prostituce).

Kriminalita dětí/mládeže je součástí celkové kriminality a zahrnuje jednání osob do věku 18 let, jehož důsledkem je překročení právních a společenských norem, což je charakteristické pro trestný čin. Děti mladší 15 let (dále i jako nezletilí) nejsou trestně odpovědné, spáchá-li však dítě mezi 12tým až 15tým rokem věku čin, za který lze dle trestního zákoníku uložit výjimečný trest, může takovému jedinci uložit soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě, např. ochrannou výchovu. Osoby ve věku 15-18 let, které se dopustí trestného činu, se označují jako „mladiství“ a jsou ze zákona trestně odpovědné s jistým omezením.

V roce 2019 byl novelizován zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, do kterého byla implementována směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2016/800 o procesních zárukách pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení. Novela vešla v platnost dne 1. září 2019. Novela mj. obsahuje **rozšíření poučovací povinnosti** ve vztahu k mladistvým pachatelům, rozšíření poskytování **nutné obhajoby** mladistvému **až do 21 let**, právo mladistvého na to, aby byla **informována osoba** vykonávající **rodičovskou** odpovědnost, zakotvení preference pořizování **audiovizuálního záznamu** během **výslechu mladistvého**.

2.1. Policie ČR

2.1.1. Vyhodnocení kriminality mládeže (nezletilých i mladistvých pachatelů)

Kriminalita páchaná mládeží v jednotlivých letech od roku 2017 do 2019 zaznamenala **nárůst**, a to jak u nezletilých (26%), tak u mladistvých pachatelů (1%), celkem o 273 skutků, což činí téměř 9% (viz tabulky v příloze č. 1). Největší nárůst byl zaznamenán v roce 2019, a to zejména u skutků spáchaných nezletilými.

V rámci obecné kriminality páchané mládeží v roce **2018** bylo spácháno 2923 skutků, z toho 1036 majetkové kriminality. Z obecné nemajetkové trestné činnosti byla nejvíce zastoupena **ostatní kriminalita** (848, +129, +17,9%), konkrétně **nedovolená výroba a držení psychotropních** látek a jedů pro jiného (196, +60, +44,1%), sprejerství (194, +24, +14,1%) a maření výkonu úředního rozhodnutí (179, +6, +3,5%), **dále násilná** kriminalita (622, +46, +7,9%), konkrétně loupež (173, +6, +3,6%),

vydírání (77, -20, -20,6%) a nebezpečné vyhrožování (56, 0, 0%). Z majetkové trestné činnosti byly nejvíce zastoupeny **krádeže prosté** (597, -16, -2,6%), konkrétně krádeže motorových vozidel 2stopých (96, -10, -9,4%) a krádeže jiné na osobách (88, +7, +8,6%), následovaly **krádeže vloupáním** (288, -112, -28%).

V rámci kriminality páchané mládeží v roce **2019** bylo spácháno 3119 skutků, z toho 1142 majetkové kriminality. Z obecné nemajetkové trestné činnosti nejvíce zastoupena **ostatní kriminalita** (848, +-0, +-0,0%), konkrétně **sprejerství** (247, +53, +27,3%), výtržnictví (189, +11, +6,2%), maření výkonu úředního rozhodnutí (187, +8, +4,5%) a významně též nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro jiného (149, -47, -24%), **dále násilná** kriminalita (655, +33, +5,3%), konkrétně úmyslné ublížení na zdraví (228, -9, -3,8%), loupež (211, +38, +22%) a vydírání (83, +6, +7,8%). Z majetkové trestné činnosti jsou nejvíce zastoupeny **krádeže prosté** (609, +12, +2%), z toho krádeže v jiných objektech (204, +9, +4,6%), poškozování cizí věci (130, +17, +15%), krádeže dvoustopých motorových vozidel (107, +11, +11,5%), následovaly **krádeže vloupáním** (celkem 291, +3, +1%), tudíž v této oblasti došlo v roce 2018 k výraznému poklesu, přičemž v roce 2019 zůstaly hodnoty téměř shodné.

Přetrvávajícím celorepublikovým problémem je **stoupající počet kriminálních deliktů páchaných prostřednictvím sociálních sítí**, což souvisí se životním stylem příslušné věkové skupiny dětí a jejich přílišnou otevřeností, důvěrou a sdělováním informací neznámým osobám bez domýšlení důsledku. Děti často zasílají své nahé fotografie (sexting), texty útočící na osoby neoblíbené v kolektivu (kyberšikana). Děti si zakládají stránky na sociálních sítích v průměru od 9 let (byť Facebook lze až od 13 let), komunikují důvěřivě s osobami, které neznají (snadné oběti vydírání) atd. Bylo by vhodné posílit výuku ve školách ve vztahu ke kyberprostoru již od I. stupně ZŠ.

Mládež páchá trestnou činnost častěji se spolupachateli a ve skupině. Trestná činnost je ve většině případů páchána živelně pod vlivem momentální situace (převládá emotivní motivace oproti rozumové). Bývá typické, že si dětští pachatelé plně neuvědomují, jaké následky jejich jednání zanechá na oběti, svůj podíl na následku zlehčují, nepřipouští si odpovědnost a nechápou, proč by měli být trestáni. Pokud děti páchají trestnou činnost, jejímž znakem je **použití fyzického násilí**, ať už se jedná o loupeže, ublížení na zdraví, znásilnění či vraždy, vyznačují se **až nepochopitelnou brutalitou**.

Trestné činnosti se dopouští nejvíce děti z výchovných ústavů, a to nejen po dobu pobytu v ústavu, ale také po odchodu z tohoto zařízení.

Nejčastější delikty mladistvých jsou násilí proti jednotlivci či skupině, opilství a výtržnictví, vandalismus, toxikomanie, prostituce, gamblerství. Rapidně se však rozšířila trestná činnost páchaná právě prostřednictvím internetu, hlavně šíření a přechovávání pornografie či podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Dlouhodobě převládá majetková trestná činnost páchaná osobami mladistvými i nezletilými, především krádeže, poškozování cizí věci, neoprávněné užívání cizí věci. Motivem páchaní této trestné činnosti bývá často závislost na

omamných a psychotropních látkách, hraní na výherních automatech, pořízení si značkového oblečení, mobilních telefonů.

Setrvalým problémem jsou sociálně vyloučené lokality a ubytovny. Neexistence sociálního bydlení podporuje stěhování ekonomicky nezajištěných rodin, ve kterých je zachována snaha o udržení sociálního statusu, do vyloučených lokalit, kde se časem přizpůsobují podmínkám lokality. Přístup dětí z takovýchto lokalit ke vzdělání je většinou negativní. Ve spojení s demografickým složením obyvatel sociálně vyloučených lokalit jde o výrazný kriminogenní faktor.

V roce 2019 se žádné nové trendy či formy kriminality mládeže neobjevily. Sice médií proběhlo několik reportáží na téma dětských gangů v ČR, avšak po důkladném rozboru se problém nejeví jako bezpečnostní, ale spíše politicko-mediální. Existence dětských gangů tak, jak je představila media, se nepotvrdila.

K prognóze vývoje trestné činnosti mládeže lze předpokládat, že bude ve stejné úrovni jako v letech předchozích. Vzhledem ke stávající ekonomické situaci v některých regionech a dlouhodobě nefungující koncepci při řešení sociálních problémů, nelze předpokládat, že dojde ke zlepšení situace „na úseku“ kriminality mládeže a naopak lze předpokládat, že tato kriminalita se bude i nadále pohybovat stále na přibližně stejné úrovni bez větších výkyvů tak, jak tomu bylo za poslední roky.

Stejně jako v minulých obdobích, **zvláště rizikovou kriminogenní skupinou** jsou děti na útěku z výchovných zařízení, děti ze sociálně slabších skupin a dále děti, které jsou uživateli drog a alkoholu. Nejvýznamnější skupinou pachatelů jak u nezletilých tak mladistvých tvoří děti ze sociálně slabších poměrů z romské komunity, kde jsou dlouhodobě uplatňovány nevyhovující výchovné vzorce chování. Začínají se projevovat i problémy ve vzdálených sociálně vyloučených lokalitách, kde se jedná o nejchudší obce, které jsou v posledních letech osídlovány více tzv. „nepřizpůsobivými“ rodinami.

2.1.2. Děti jako oběti trestné činnosti a jejich ochrana

V roce 2013 vešel v účinnost zákon o obětech trestných činů, č. 45/2013 Sb. Přinesl zlepšení postavení obětí v rámci trestního řízení a zavedl institut důvěrníka. Současně s tímto zákonem proběhla novela trestního řádu, která přispěla k prohloubení práv obětí. Přínosem je zejména institut zmocněnce, který je dětským obětím ustanoven bezplatně.

- **Speciální výslechové místnosti**, kterých bylo k 31. 12. 2019 v ČR 69 a jsou využívány k výslechům všech zvláště zranitelných obětí, a tedy i dětí, významně přispívají ke snížení viktimizace dětských obětí a svědků. Na základě nově vytvořeného „Standardu vybavení speciálních výslechové místnosti pro zvláště zranitelné oběti,“ vytvořeným OPK MV a ÚSKPV PP ČR, dochází k postupnému vybavování těchto místností moderními technologiemi. V rámci projektu „Speciální výslechové místnosti,“ který je spolufinancován z Národního programu Fondu pro vnitřní bezpečnost, byla schválena žádost o podporu Právním aktem č. 2/2019, na který během roku 2020 umožnil vybudování dalších 7 speciálních výslechových místností.

Při **využívání SVM** v roce 2019 došlo oproti roku 2018 k **nárůstu** úkonů s dětmi. V roce 2018 proběhlo ve SVM 1507 úkonů s dětmi a v roce 2019 proběhlo 1561 těchto úkonů (viz tabulka v příloze č. 2)

V roce 2020 podpořilo Ministerstvo vnitra (odbor prevence kriminality) **významnou modernizaci SVM**, které vznikly nebo byly modernizovány v letech 2004 – 2014. Pro realizaci této modernizace bylo vyhlášeno II. kolo Programu Ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality na rok 2020. Finančně byla podpořena modernizace 20 SVM, a to celkovou částkou 3.396.485,- Kč.

Neměli bychom zapomínat na vysokou latentnost v případech **domácího násilí**, kdy oběť různými způsoby omlouvá chování agresora, není schopna a nechce řešit situaci. Je nutné zde připomenout, že i děti vyrůstající právě v prostředí domácího násilí, jsou jeho oběťmi. Této problematice se věnuje nová koncepce v rámci Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019 – 2022, který si stanovil za cíl řešit problematiku násilí mezi partnery se zaměřením na děti jako jeho oběti.

- Zásadní prioritou současnosti by měl být **boj proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí**, a to online i off-line. Je důležité zefektivnit boj proti pohlavnímu zneužívání a vykořisťování dětí na národní i mezinárodní úrovni. Rovněž vnímáme jako alarmující skutečnost, že pachatelé této trestné činnosti v současnosti využívají sociálních sítí či jiných elektronických komunikačních kanálů, jakož i šifrování a další anonymizační techniky, což představuje technologickou výzvu pro orgány činné v trestním řízení v boji proti tomuto typu kriminality. ČR je od března 2017 zapojena do priority platformy EMPACT, týkající se boje proti „pohlavnímu vykořisťování dětí“. Zástupci ÚSKPV PP ČR OOK se pravidelně aktivně účastní všech jednání této priority. Zástupci ÚSKPV PP ČR OOK se rovněž pravidelně účastní jednání AP Twins spadající pod EC3 (European Cybercrime Centre v rámci Europolu). ČR aktivně využívá mezinárodní databázi obětí pohlavního vykořisťování dětí (ICSE), přičemž Policie ČR disponuje specialisty, kteří se zabývají identifikací obětí dětské pornografie.

V minulosti bylo již opakovaně upozorňováno na nárůst **páchání mravnostní trestné činnosti proti dětem** při aktivním **využívání moderních informačních technologií** (internet a s tím související sociální sítě). Tato trestná činnost je páchána, čím dál více, sofistikovaněji. A to zejména proto, že se pachatelé vzdělávají z veřejně dostupných informací nejen v síti Internet o postupech a možnostech policejního orgánu. Pachatelé mají k dispozici soudní rozsudky, mají k dispozici informace z veřejných jednání před soudy a na zahraničních serverech čerpají informace, jak se pohybovat v síti Internet skrytě a anonymně. Dohledat takového uživatele je pro policejní orgán velmi složité a náročné a zřídka se to podaří.

Děti stále více využívají datové služby v mobilních telefonech. Přístupy na Internet mají nechráněné bez omezujících rodičovských opatření nejen ve vztahu k obsahu internetu. Děti tak navštěvují stránky, kde jsou umístěna videa s nevhodným, závadovým, nemorálním a neetickým obsahem a stále podceňují rizikovost virtuálního prostředí. Informace a fotografie, které děti sdílí na sociálních sítích, přestávají být ve vlastnictví jejich autorů a může je využívat v budoucnu téměř kdokoli, kdo k nim získá přístup. Zaznamenáváme výrazný nárůst videí, kdy se děti sami natáčejí a tato svá videa sdílí. Na předemtných videosouborech jsou děti v čím dál více sexuálně vyzývavých polohách a nezdá se, že se snaží napodobovat masturbaci dospělých.

Pachatelé nadále aktivně zneužívají nezkušenosti a důvěřivosti dětí, které kontaktují prostřednictvím sociálních sítí (sociální síť Facebook je na ústupu a do popředí se v užívání mezi dětmi dostává

sociální síť TIK TOK, Twitter oproti roku 2018 ve využívání dětmi stagnuje), kde se vydávají za jejich vrstevníky a pod různými legendami se snaží získat zejména jejich fotografie, případně videozáznamy se sexuálním podtextem, k jejichž pořizování a zasílání se snaží děti přesvědčit, a následně svou "oběť" vydírají. Počet trestných činů páchaných na dětech prostřednictvím sociálních sítí se stále mírně zvyšuje, neboť si děti neuvědomují závažnost situace a i přes prováděnou osvětu a prevenci se nechávají kontaktovat prostřednictvím sociálních sítí od osob, které neznají, nikdy je neviděly a nemají o nich žádné další informace. S těmito novými virtuálními vrstevníky a neznámými pachateli komunikují s pocitem bezpečí a klidu.

Vzhledem k setrvávajícímu stavu v oblasti kriminality páchané na dětech je potřeba zaměřit se na prevenci, vyšetřování a stíhání těchto trestných činů, ale také na poskytování podpory dětským obětem trestných činů, opatřením v průběhu trestního řízení, majícím za cíl chránit dětské oběti. Policie ČR participuje na **preventivních projektech** a přednáškách určených primárně pro děti v návaznosti na „Bezpečný Internet“. Zde vidíme prostor pro vhodnou a efektivní koordinaci projektů a personální sladění přednášejících specialistů krajských ředitelství Policie ČR. Prevenci v jednotlivých krajích realizují i různé neziskové organizace, samotná města a i některé krajské úřady. Nárůst trestné činnosti, páchané v on-line prostředí zejména vůči dětem vyzdvihuje také důležitost efektivní spolupráce se soukromými subjekty (zejm. poskytovateli internetových služeb), jakož i s mezinárodními agenturami jako jsou Europol, Interpol a Eurojust. Jako příklad mezinárodní spolupráce lze uvést implementace evropského projektu „Say No!“ do českého prostředí. Vzhledem k důležitosti tématu a poznatkům z předchozích let se bezpečí v online prostředí v letech 2019 - 2020 stalo jedním z pilířů nového konceptu policejní prevence „Tvoje cesta“. Koncept stojí celkem na třech pilířích nazvaných „Tvoje cesta online“, „Tvoje cesta načisto“ a „Tvoje cesta v dopravě“. Sekce „Tvoje cesta online“ je zaměřena na bezpečnost v digitálním prostředí. Základem je projekt vybudovaný ve spolupráci s ČSOB. Výstupem projektu jsou metodiky a návody, jak přistupovat k prevenci kriminality v online prostředí ve vztahu ke školním dětem a rodičům. V roce 2020 byl zahájen společný výukový program, který realizují policejní preventisté a bankovní experti (ambasadoři finanční gramotnosti) na základních školách. Projekt cílí na dospělé i dětské posluchače a jeho nesporným přínosem je sladění praxe v rámci všech krajských ředitelství policie.

Samozřejmostí je součinnost Policie ČR na úseku mravnostní kriminality se všemi organizacemi (státními i nestátními), jejichž náplní práce je péče o ohrožené oběti a děti zasažené sociálně-patologickými jevy a trestnou činností. Jde např. o tyto organizace: La Strada, Rozkoš bez rizika, Elektra, DKC, Šance, Dětská krizová linka, Bílý kruh bezpečí, pedagogicko-psychologické poradny, orgány sociálně právní ochrany dětí, školská a výchovná zařízení atd. V oblasti prevence se ukazuje jako důležitá existence tzv. hotlinek.

- Je potřeba stále **zvyšovat edukaci osob** (odborníků i dobrovolníků) **přicházejících do pravidelného a přímého kontaktu s dětmi**, vytvářet preventivní programy také pro pachatele a spouštět vzdělávací kampaně pro veřejnost a v rámci školských zařízení.
- V rámci ochrany dětí před alkoholismem jinými toxikomaniemi proběhla v letech 2018 – 2019 série preventivně bezpečnostních akcí pod názvem HAD. **Akce HAD (Hazard, alkohol a děti)** navazuje na dřívější celorepublikové akce typu „ALKOHOL“ prováděné v letech 2015 – 2018, reaguje na Národní strategii prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019

– 2027, na Národní strategii protidrogové politiky na období 2010 – 2018 a dále na legislativní změny zejména v zákoně č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich v souvislosti se zákonem č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek a zákonem č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách. Akce pod názvem HAD pořádá Policie České republiky (dále jen „policie“) v součinnosti s Úřadem vlády ČR a se zapojením České obchodní inspekce (dále jen „ČOI“), hygieny, celní správy, hasičů, ministerstva zdravotnictví, ministerstva vnitra a dalších subjektů.

Celorepublikovým koordinátorem akcí HAD, včetně komunikace, sběru dat z jednotlivých krajských ředitelství policie a jejich vyhodnocení, je Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR.

Oproti předchozím letům se kontroly od roku 2019 rozšířily kromě barů a heren či nočních podniků rovněž na obchodní řetězce, večerky, restaurační zařízení a v některých případech i akce pod širým nebem. Každoročně se v rámci akce HAD odhalí stovky osob mladších 18 let, kterým byl prodán alkohol, nebo jim bylo provozovateli umožněno hazardní hraní. Ve spolupráci s ČOI jsou při kontrolách restauračních zařízení, diskoték, večerek, barů, supermarketů a dalších provozoven zapojeni nezletilí figuranti, kteří jsou určeni ke kontrolním nákupům, tzv. mystery shopping. Možnost při kontrolním nákupu využívat figuranty mladších 18 let ze strany ČOI je legislativně zakotveno v ustanovení § 30 odst. 4 zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek³. Součinnostní kontroly probíhají od června do konce roku po celém území České republiky.

V letech 2018 a 2019 bylo v rámci HAD každoročně zkontrolováno cca 10.000 osob v téměř 2.500 provozovnách. V roce 2018 bylo nalezeno přes 300 osob mladších 18 let, které požily alkoholický nápoj, téměř 20 z nich ještě nemělo 15 let a v roce 2019 bylo odhaleno přes 500 osob mladších 18 let, které požily alkoholický nápoj. Celkové statistiky výslednosti uskutečněných kontrol ze strany policie v letech 2015 až 2019 jsou uvedeny v příloze č. 3.

2.2. Nejvyšší státní zastupitelství

Pokud jde o působnost státního zastupitelství vztahující se k zájmovému tématu, je třeba předně poukázat na materiál vypracovaný Nejvyšším státním zastupitelstvím, jímž je „*Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019*“ (dále jen „zpráva“), která popisuje aktuální trendy ve vývoji všech oblastí kriminality a obsahuje též podrobná srovnávací statistická data (zejm. viz bod II/1. písm. k) na č. I. 55–59 textové části zprávy, a dále viz tabulky pod bodem II/4a–4e tabulkové části zprávy), jejichž potencionální využitelnost z hlediska potřeb Republikového výboru pro prevenci kriminality lze považovat za maximální. Předmětná zpráva je uveřejněna na internetovém portálu Nejvyššího státního zastupitelství (www.nsz.cz).

V roce 2019 se na **úseku trestním** neprojevila tendence předcházejících let (s výjimkou roku 2013) spočívající v poklesu počtu stíhaných osob a osob, vůči nimž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, naopak **nastal mírný vzestup** ve všech ukazatelích. Je otázkou, zda se bude jednat o jev jen dočasný, anebo mající platnost pro delší dobu.

³ Česká obchodní inspekce vykonává kontrolu dodržování povinností stanovených v § 3 odst. 1, § 3 odst. 2 písm. f), § 3 odst. 3 a 4, § 4 odst. 1, pokud jde o hračky, § 5, § 6 odst. 1 až 5 a 7, § 7, § 11 odst. 1, § 11 odst. 2 písm. e), § 11 odst. 4, § 11 odst. 5, § 12 odst. 1, § 13, 15 a 16; při kontrole dodržování povinností stanovených v § 3 odst. 4, § 6 odst. 1, § 11 odst. 5 a § 15 je Česká obchodní inspekce oprávněna provádět kontrolní nákupy prostřednictvím osob mladších 18 let.

Ze zpráv jednotlivých státních zastupitelství vyplývá, že:

- úsilí pachatelů trestné činnosti se upíná především k získání finančních prostředků, jejichž likvidita je nesporná, u kterých odpadá problém zpeněžení a jež jim zajistí (či udrží) vyšší životní standard, představovaný celým souborem věcí a exkluzivních služeb.
- kybernetická trestná činnost prostupuje takřka všemi druhy trestné činnosti, od násilné, mravnostní, majetkové až po činnost organizovaných zločineckých skupin. Anonymní prostředí internetu a jeho masové užívání vede k trvajícímu vzestupu mravnostní trestné činnosti, především šíření dětské pornografie a sexuálního nátlaku. Pachatelé využívají zejména komunikační prostředí různých chatů, uzavřených skupin a komunikačních fór.

Pokud jde o **strukturu kriminality**, stále převažuje **majetková trestná činnost**, u **násilné trestné činnosti** se projevuje stagnace, byť se stále lze setkat s agresivitou a brutalitou pachatelů, této trestné činnosti se zúčastňují i mladiství a osoby mladší 15 let.

Vybrané trestné činy proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti (tab. II/3, II/3a, II/3b, II/3c, II/3d, II/3e, II/3f, II/3g, II/3h, II/3i, II/3j, II/3k, II/10)

Dlouhodobě je pozornost věnována sexuálnímu a pracovnímu vykořisťování obětí **obchodování s lidmi**, obchodování s dospělými i dětmi za účelem nucení k páčání trestné činnosti a žebrání, včasné identifikaci obětí obchodování s lidmi a aplikaci principu *non-punishment* (srov. čl. 26 Úmluvy Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi a čl. 8 Směrnice 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV). Dále také tématu tzv. nucených sňatků, resp. tzv. „sňatků s výhodou“.

Druhá zpráva o pokroku dosaženém v oblasti boje proti obchodování s lidmi (2018) podle článku 20 směrnice 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí uvádí, že obchodování s lidmi pro účely pohlavního vykořisťování je i nadále nejčastěji oznamovanou formou. Strmý nárůst je zaznamenán u počtu žen a dívek, které se v rámci obchodování dostávají do EU trasou přes centrální Středomoří. Oběti jsou vykořisťovány v sexuálním a zábavním průmyslu, což usnadňuje rychlý technologický rozvoj a využívání internetu pro inzertní služby a nábor obětí. Oznámené nové vzorce zahrnují pornografii, používání webových kamer k živému vysílání a pohlavní zneužívání dětí na dálku prostřednictvím živých přenosů.

Trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných g)nenávistných pohnutek (tab. II/5, II/5a)

Přestože převažuje počet případů spáchaných prostřednictvím internetu a sociálních sítí, z hlediska společenské škodlivosti je nutno za vážné nadále považovat fyzické a verbální útoky vedené pachatelem v přímém kontaktu s obětí, přičemž byla spáchána jak dospělými pachateli pod vlivem alkoholu, tak také ze strany dětí.

2.2.1 Trestná činnost mladistvých (tab. II/4a, II/4b, II/4c a II/4d)

U **mladistvých** dlouhodobě pokračuje trend, jehož příčiny mohou spočívat především v demografickém vývoji. Je třeba poukázat na to, že *demografické vlivy* částečně vysvětlují nárůst v posledních letech. Ve srovnání s předchozím obdobím totiž začaly do věku, kdy je výskyt delikvence četnější, vstupovat početnější věkové ročníky, než tomu bylo v předchozím období. Obdobně to platí i

v případě nezletilých pachatelů. Jakkoli však v roce 2017, i v roce 2018, se projevil zcela dílčí vzestup počtu mladistvých, kteří čelili trestnímu stíhání nebo zkrácenému přípravnému řízení, v roce 2019 nastal opětovný pokles.

Z hlediska druhu páchané trestné činnosti mladistvých se jako v minulosti jednalo zejména o provinění v oblasti majetkové trestné činnosti, zneužívání návykových látek a také násilné trestné činnosti, včetně závažné násilné kriminality. Další výrazněji zastoupenou skupinou jsou také trestné činy páchané mladistvými s využitím výpočetní techniky a internetu, kdy se jednalo o podvody a dále o sexuálně motivovanou trestnou činnost nebo šikanu v podobě zveřejnění různých skrytě pořízených nahrávek jednání snižujících důstojnost spolužáků, popř. jsou na sociálních sítích publikovány příspěvky, jimiž se pachatel „chlubí“ svým činem a tento prezentuje.

V roce 2019 byly evidovány některé případy závažného násilného jednání mladistvého.

- V **Hradci Králové** byly stíhány dvě mladistvé dívky pro provinění vraždy dle § 140 ukončené ve stadiu pokusu. Zarážející od samého počátku trestního řízení byla jednak chladnokrevnost, s níž čin po dobu několika dnů prostřednictvím sociální sítě Facebook plánovaly, jednak absence, byť náznaků lítosti nad realizovaným činem, když z úst obviněné, hlavní pachatelky, v průběhu trestního řízení opakovaně zaznělo, že je jí líto, že ve svém pokusu nebyla úspěšná. Dále se opět potvrdilo, jak významné je, aby ve věci – a zejména jde-li o mladistvé – podávali psychologické a psychiatrické znalecké posudky skutečně odborně erudovaní znalci. V dané věci svými odbornými stanovisky podloženými logickými a srozumitelně prezentovanými argumenty znalkyně významně přispěly k rozhodnutí o tom, která trestní opatření, resp. ochranná opatření, budou těmi nejprůběhavějšími a potenciálně nejúčinnějšími s přihlédnutím k vysoce problematickým osobnostem mladistvých obviněných a značně ztížené možnosti jejich resocializace.
- **SZ v Brně** byl zaregistrován případ mladistvého, který byl pravomocně odsouzen pro pokus provinění vraždy a provinění vraždy, kdy v prvním případě se pokusil opakovanými ranami nožem usmrtit osobu, která mu poskytovala finanční prostředky za homosexuální služby, a ve druhém případě bez jakéhokoli důvodu ubil kameny a dlaždicemi bezdomovce.
- Ve věci v Ostravě se mladistvý dopustil ve dvou případech pokusu provinění vraždy, kdy se ve dvou případech pokusil usmrtit svoji matku, a následně se po nezdařených pokusech na další takový čin připravoval a opatřil si vražedný nástroj.

Ani podle počtu obžalovaných mladistvých (bez návrhů na potrestání; těch bylo podáno na mladistvé výrazně méně) se charakter trestné činnosti páchané mladistvými nijak výrazně nemění.

V kategorii nejzávažnějších trestných činů bylo obžalováno pro trestný čin (provinění):

Trestný čin	Obžalováno mladistvých	Vzestup/pokles	Podíl všech obžalovaných	Vzestup/pokles
vražda § 140	9	+ 3,53%	8,57 %	
loupež § 173	170	+ 14 osob	14,77 %	+ 0,8 %
znásilnění § 185	40	+ 20 osob	11,9 %	+ 6,1 %
krádež § 205	409	-101osob	6,62 %	- 1,42 %

Co se týče krádeží, tak se v předchozích letech absolutní počty pohybovaly i kolem 6 000–7 000 v 90. letech.

2.2.2 Trestná činnost nezletilých (tab. II/4a)

V kategorii dětí do 15 let věku, pro nedostatek věku trestně neodpovědných, bylo vykázáno podle statistických údajů **1 822** osob, tedy **již popáté** za velmi dlouhé období nastal **vzestup, což už zjevně naznačuje zásadní změnu trendů vývoje v této oblasti kriminality** (a ta by se případně mohla v budoucnu projevit i u provinění páchaných mladistvými, na tuto otázku bude možno odpovědět až za několik dalších let). Nárůst je představován údajem **+5,81 %** (v roce 2018 o 6,83 %). Je třeba poukázat na *demografické vlivy*. Ve srovnání s předchozím obdobím totiž začaly do věku, kdy je výskyt delikvence četnější, vstupovat početnější věkové ročníky, než tomu bylo v předchozím období. *Do budoucna lze tedy očekávat právě s ohledem na demografické vlivy další nárůst*, a to minimálně v absolutních počtech (nejsilnější věkové ročníky dětí do 15 let jsou nyní ve věku 9 až 11 let).

Z hlediska nejčastěji zastoupených druhů trestných činů, jichž se dopustili nezletilí, jednoznačně převažuje majetková trestná činnost, následují násilné delikty a v menším rozsahu pak byly evidovány drogové trestné činy a sexuálně motivované trestné činy.

S ohledem na poznatky ke struktuře a míře závažnosti činů jinak trestných, spáchaných nezletilými, je tak nadále aktuální zjištění, že se nezřídka jednalo o delikty s typově menším stupněm společenské škodlivosti a v části takto evidované dětské delikvence by s ohledem na povahu jednání a osobu nezletilého postačovala k nápravě a prevenci i jiná opatření nežli opatření ukládaná po provedeném řízení soudem (opatření v rodině, ve škole, aktivita orgánu sociálně právní ochrany dětí). **V tomto smyslu se model obligatorních návrhů státního zastupitelství podle § 90 a následujících. ZSM může jevit jako formální, neefektivní a nehospodárný, přičemž vhodnou změnou právní úpravy co do kroků navazujících na pravomocné odložení trestní věci z důvodu věku pachatele by byl vytvořen prostor pro to, aby byly k soudu k projednání a přijetí opatření předkládány pouze věci závažnější dětské kriminality**, zejména nelze-li nápravy a působení na dítě dosáhnout jinými prostředky. Zatím se zjevně nepodařilo nalézt účinné řešení, a proto k legislativní změně dosud nedošlo.

2.2.3 Trestná činnost namířená proti mládeži (tab. II/4f, II/10)

Nadále jedním z nejčastěji se vyskytujících trestných činů je **trestný čin zanedbání povinné výživy** (§ 196 trestního zákoníku), jakkoli byl v roce 2019 zaznamenán další poměrně výrazný pokles.

Na zvyšující se podíl této trestné činnosti upozorňovaly zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2010 až 2018, ale jak je zjevné, situace se lepší jen velmi pozvolna.

Vůči dětem byly namířeny ovšem i podstatně **závažnější trestné činy**. Podrobnosti plynou z *tab. II/4f*. Poznatky týkající se domácího násilí jsou uvedeny v bodě II. g).

SZ poukazuje v souvislosti s trestnými činy znásilnění a sexuálního nátlaku, pokud jsou oběti děti mladší 15 let, na to, že se nadále prohlubuje fenomén internetu. Přes internet (sociální sítě) jsou kontaktovány děti, které s pachateli sdílejí nejprve dobrovolně a následně donuceně svoje pornografické snímky. Přes internetovou inzerci je pak skrytě zjednávána mj. také dětská prostituce. Pachatelé, kteří následně dětské oběti sexuálně zneužijí, zpravidla disponují z internetu staženou dětskou pornografií, která jim nepostačuje a dochází k ukájení sexuálního pudu i fakticky na zkontaktovaných dětských obětech nebo na dostupných dětských obětech v rámci rodin či z bezprostředního okolí. V eliminaci šíření snímků majících charakter dětské pornografie selhávají společnosti provozující příslušné sociální sítě a inzertní weby.

Nejeví se žádoucí, aby se soudní judikatura ohledně právního vymezení tzv. dětské pornografie, nadále zužovala tak, že se musí jednat až o snímky skutečného nebo předstíraného pohlavního styku. Vše totiž začíná už prvotními snímky „jen“ odhalených, částečně odhalených, prsou či přirození, popř. zachycených dokonce i zahalených, ale nasnímaných v sexuálně vyzývavých pozicích, a jen ve spodním prádle či erotickém oblečení, kde je přitom ale zřejmé, že byly nasnímány k podnícení či naplnění sexuálního pudu adresáta. Za dětskou pornografii by tedy měly být považovány i snímky, které zjednodušeně řečeno s ohledem na způsob, jak na nich jsou děti zachyceny (z hlediska koncepce snímků, jejich nahoty či kostýmů a pózování dítěte, vč. jeho výrazu), evokují sexuální podtext i u sexuálně nedevidantního jedince a vykazují tak nepřijatelnost pro většinu společnosti pro svoji nemravnost.

V rámci internetového pořadu televize Seznam a dokumentárního filmu „V Síti“ byly produkcemi na sociálních sítích vytvořeny fiktivní profily dívek, které vystupovaly jako osoby mladší 15 let. Následně tyto profily byly sledovány za účelem zjištění, zda jsou tyto fiktivní nezletilé osoby kontaktovány za účelem navazování sexuálního kontaktu. Po zpřístupnění filmu v roce 2020 věc prověřuje Krajské ředitelství Policie hlavního města Prahy, přičemž ve 4 případech došlo ke schůzkám s nezletilými a v těchto věcech bylo také zahájeno trestní stíhání.

SZ v Praze, Českých Budějovicích a v Brně signalizují klesající počet znalců z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, resp. psychologie. Přitom znalecké posudky u tohoto druhu trestné činnosti jsou důležitým důkazem a v podstatě se nelze bez nich před soudem obejít. V obvodu KSZ v Českých Budějovicích se k výsledkům znalců používá videokonference, jde-li o znalce ze vzdálenějších míst. Jde o znalecké posudky z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, klinická psychologie, dětská psychiatrie a sexuologie. **Počet znalců zapsaných v seznamu není dostatečný** a stává se problémem přimět osloveného znalce ke spolupráci, časový úsek ke zpracování posudků je pak velmi dlouhý a **komplikuje vyšetřování**, např. vazba je mnohdy prodlužována jen z důvodu příliš dlouhé doby zpracování znaleckých posudků. **Znalci neřídka také odmítají posudek podat pro přetíženost**, někteří poukazují na nízké odměny a neochotu soudů hradit cestovní náklady spojené s účastí při jednání před soudem.

2.3. Institut pro kriminologii a sociální prevenci

V předchozí informaci z r. 2018 uvedl IKSP následující předpoklady, které se v následujících letech potvrdily a platí dosud, proto je vhodné je opětovně uvést.

V letech 2016-2018 došlo v kriminalitě mladých lidí k prohlubování tendencí let předchozích. Především je třeba zaznamenat stále větší vliv virtuální reality u ohrožené mládeže na páčání sociálních činů, a to ve dvou směrech – jednak se tento typ reality stává inspiračním zdrojem a prostředkem k rozšiřování oblasti domněle normálního chování (virtuální realita postrádá často zábrany, dává průchod agresivním způsobům řešení životních situací a zabývá některé oblasti lidského chování intimity – např. sexualita, jakož i vytváří nevhodné postoje v různých segmentech sociálního života – např. rasismus, xenofobie, šíření nepravdivých informací, obsahuje různé nebezpečné návody a aktivizační pobídky), jednak se virtuální svět, který se stále více a více stává součástí světa reálného, stává místem, ve kterém se odehrávají často velmi agresivní a záluďné (a nejednou latentní) způsoby poškozování a zraňování spoluobčanů (např. šikanování, vydírání, vyhrožování) s často závažnými důsledky.

S virtualizací životního stylu mládeže lze spojovat i trend v odcizování komunikační či záznamové elektroniky (notebooky, mobilní telefony apod.). Tyto předměty se stávají obecně u mladé generace statusotvornou proměnnou, mají vedle značkového oblečení a dopravních prostředků (kola, motorky, auta) sebezpředmětňující význam a proto jsou u části mládeže neodolatelným lákadlem. Cílem mladých pachatelů jsou dále hotové peníze či platební karty, případně cennosti z drahých kovů, či různé předměty, které lze zpeněžit jednodušším způsobem.

Kriminalita této skupiny pachatelů bývá svázána se zneužíváním omamných a psychotropních látek. Jednak je značná část provinění páčána pod vlivem těchto látek, jednak dochází k nemalé části antisociálního jednání ve snaze tyto prostředky intoxikace získat. Zneužívání THC se stává „normou“, alkohol je zneužíván běžně. Delikventní subkulturou jsou však zneužívány i tzv. tvrdé drogy.

Dle současného výzkumu kriminality mládeže se potvrzuje, že **drogy** skutečně často stojí **na počátku delikventní dráhy** a mladí lidé se k nim celkem snadno dostávají.

Dlouhodobé zkušenosti kriminologického výzkumu v oblasti kriminality mládeže ukazují, že k akceleraci asociálních či antisociálních tendencí některých mladých lidí dochází zejména v období jejich **přechodu ze základního školství do školství středního**. Zdá se proto, že by bylo do budoucna účelné vytvářet pro toto náročné období vhodné přechodové programy mezi základním a středním školstvím. Zejména by bylo vhodné uvažovat o vytvoření systému pro usnadnění tohoto přechodu, odstranění obav z neznámého. To by mělo význam především u kriminalitou ohrožených žáků, kteří často po prázdninách do středního školství buď vůbec nenastoupí, nebo školu poměrně rychle opouštějí. Bylo by tak vhodné, aby se v druhém pololetí posledního ročníku základní školní docházky systematicky usilovalo o praktické průběžné opakované seznamování žáka s jeho budoucí školou (zejména učebním oborem), a to tak, aby se mohl aktivně seznámit s náplní výuky, ale taky s vyučujícími a případně i budoucími spolužáky.

Vyžadovalo by to vytvoření vstupních nultých ročníků, které by mohly motivovat zájemce a kontinuálně převzít kontrolní a edukační roli v životě žáků.

Výzkumem se též prokazuje, že z hlediska genderových charakteristik dochází k **vyrovnávání** výskytu **antisociálního jednání dívek a chlapců**. Proto bude této problematice věnována v IKSP v budoucím období zvýšená pozornost.

Je třeba i nadále usilovat o lepší koordinovanost preventivních kapacit a o zajištění účinné depistáže ohrožených osob. Zejména je třeba účinněji rozpracovat postupy naznačené v **Systému včasné intervence**.

V oblasti sekundární a terciální prevence pak citelně chybí širší nabídka akreditovaných **probačních programů**. Zde je správným směrem rozvoje řešit nedostatek probačních a resocializačních programů systémovým opatřením - vznikem programových center. Zvláště pak je třeba ocenit snahu dostat tyto programy ke klientům do terénu, tedy je přesunovat ke klientům.

2.4. Odbor protidrogové politiky, Úřad vlády ČR

Hlavní zdroj dat o užívání návykových látek mezi mládeží představuje **mezinárodní studie ESPAD** (Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách), největší celoevropská studie zaměřená na mapování rozsahu užívání návykových látek u dospívajících. Studie se provádí každé 4 roky od roku 1995. Cílem mezinárodní studie je hodnocení situace a vývoje v oblasti kouření, konzumace alkoholu a užívání nelegálních drog mezi 16letými studenty v evropských zemích.

V r. 2019 proběhla další vlna sběru dat ESPAD, kterou realizovalo Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (NMS) ve spolupráci s Národním ústavem duševního zdraví (NUDZ) a agenturou FOCUS.

Dotazník studie byl v r. 2019 rozšířen o otázky zaměřené na trávení času na sociálních sítích, užívání elektronických cigaret a zahřívání tabáku a konzumaci energetických nápojů, a to jak samostatně, tak v kombinaci s alkoholem.

Sběr dat proběhl v březnu až červnu 2019 na 255 vybraných základních a středních školách v celé ČR, cílovou skupinou byli studenti narození v r. 2003, tedy žáci 9. tříd základních škol a studenti 1. ročníků středních škol všech typů, včetně odpovídajících ročníků víceletých gymnázií.

Celkem bylo v ČR nasbíráno 6602 dotazníků, z nich bylo 2778 vyplněno respondenty narozenými v r. 2003 (kategorie 16letých, která je předmětem analýzy). Podrobné výsledky studie, zahrnující i výsledky týkající se dalších forem rizikového chování mimo užívání návykových látek, jsou uvedeny v bulletinu NMS Zaostrěno 5/2020 (Chomynová a kol., 2020).

Výsledky studie ESPAD z r. 2019 potvrdily pokles prevalence kouření tabáku, užívání alkoholu i nelegálních drog mezi českými dospívajícími, i když ve srovnání s obdobím 2011–2015 se pokles zpomalil. U ukazatelů rizikové konzumace alkoholu nebyla zaznamenána žádná zásadní změna, naopak u dívek došlo k nárůstu rizikového pití. Potvrdil se trend vyrovnávání rozdílů zkušeností mezi chlapci a dívkami, který se týká i nelegálních drog (konopí). Nejvyšší míru zkušeností měli žáci odborných učilišť.

Zkušenost s kouřením cigaret někdy v životě uvedlo 54 % šestnáctiletých. Kouření v posledních 30 dnech uvedlo 24 % studentů. Denně kouřilo 10 % studentů. Alespoň jednou v životě zkusilo elektronické cigarety 60 % studentů, tedy vyšší podíl, než uvedl kouření klasických cigaret v životě. V posledních 30 dnech užilo elektronické cigarety 20 % studentů. Ukazuje se, že pokles míry kouření v populaci 16letých je do značné míry spojen s užíváním elektronických cigaret.

Alkohol někdy v životě pilo 95 % 16letých studentů. Vysoká je i konzumace alkoholu v posledních 30 dnech (63 %) včetně časté konzumace (15 % 6krát nebo častěji). Pití nadměrných dávek alkoholu při jedné příležitosti (tj. 5 a více sklenic) v posledních 30 dnech uvedlo 39 % studentů, 12 % pilo nadměrné dávky alkoholu s frekvencí 3krát nebo častěji.

Zkušenost s některou z nelegálních drog uvedlo celkem 29 % 16letých studentů. Nejčastěji šlo o konopné látky (28 %), dále extázi (4 %), LSD nebo jiné halucinogeny (4 %), halucinogenní houby (3 %), pervitin (2 %), kokain (2 %), heroin nebo jiné opiáty (méně než 1 %). Těkavé látky užilo celkem 5 %. Zkušenosti studentů s nelegálními drogami dlouhodobě klesají s výjimkou kokainu, ale nárůst v období 2015–2019 byl zaznamenán také u extáze.

Dlouhodobě je mezi dospívajícími patrný nárůst průměrného věku při prvním užití návykových látek. Průměrný věk první zkušenosti s kouřením cigaret dosahuje 13 let, k začátku denního kouření dochází průměrně v 14,3 roku. Průměrný věk první zkušenosti s alkoholem je 14,4 roku a s konopnými látkami 14,5 roku.

Při extrapolaci výsledků na populaci dospívajících ve věku 15–16 let je odhadem 11–14 tis. osob v riziku v souvislosti s užíváním konopí, z nich odhadem 2–4 tis. osob ve vysokém riziku. Při extrapolaci na celou populaci dospívajících ve věku 15–19 let je odhadem o 27–35 tisíc osob, v tom 6–10 tis. ve vysokém riziku v souvislosti s užíváním konopí.

Přehled výsledků je uveden v příloze č. 4

3. Vyhodnocení plnění doporučení RDM

Níže předkládáme shrnutí k aktuálnímu stavu plnění jednotlivých doporučení zmíněných v materiálu RDM (2014, 2016 a 2018) dle podkladů zaslaných jednotlivými dotčenými resorty prostřednictvím jejich zástupců v RVPPK.

Doporučení ke kapitole 2.1. Statistická evidence kriminality mládeže

V souvislosti se zavedením Centrálního registru přestupků, zvlášť evidovat přestupky dětí a mladistvých.	MV, MS
Vytvořit pracovní skupinu složenou ze zástupců zainteresovaných subjektů, která posoudí aktuálně shromažďovaná data o přestupcích a trestných činech, navrhne případné změny v souladu s cílem, kterým je efektivní vyhodnocování kriminálního chování mezi dětmi a mladistvými.	MV ve spolupráci MS, MŠMT, Úřad vlády

V souvislosti s možností zvlášť evidovat přestupky dětí a mladistvých v rámci Centrálního registru přestupků byla oddělením trestní legislativy MSp za spolupráce MV a PČR zpracována analýza „Možnosti evidence místa a času spáchání přestupků a evidence přestupků spáchaných mládeží rozšířením údajů evidovaných v rámci evidence přestupků vedené Rejstříkem trestů“, jež byla vypracována primárně za účelem splnění úkolu č. 18 Akčního plánu prevence kriminality na léta 2016 až 2020 (Analyzovat možnost doplnění údajů registru přestupků o místo a čas spáchání zaznamenávaných přestupků). Analýzou bylo zjištěno, že **využití stávající evidence přestupků vedené Rejstříkem trestů není k naplnění stanoveného účelu postačující**, a to:

- za prvé, z důvodu legislativně úzce vymezeného okruhu přestupků,
- za druhé, z toho důvodu, že jsou evidovány jen údaje o přestupcích, kde došlo k pravomocnému rozhodnutí o přestupku pachatele, což vylučuje neztotožněné přestupce a „pachatele“ přestupku neodpovědné pro nedostatek věku a
- za třetí, z důvodu potřeby práce s co nejaktuálnějšími informacemi o páchané protiprávní činnosti, přičemž data o spáchaných přestupcích jsou však do evidence přestupků zapisována až po právní moci rozhodnutí o přestupku, což představuje značnou časovou prodlevu od spáchání samotného přestupku.

Tyto závěry byly prezentovány v únoru 2018 na zasedání RVPPK, který následně doporučil MV realizovat další kroky vyplývající ze závěrů analýzy v rámci připravovaného projektu Mapy budoucnosti II. a v rámci těchto kroků řešit i problematiku evidence přestupků včetně přestupků spáchaných dětmi, což MV akceptovalo.

V průběhu přípravy a realizace úvodní fáze projektu Mapy budoucnosti II. bylo zjištěno, že **v rámci realizace projektu Mapy budoucnosti II. a jeho výstupů nelze doporučení směřující k evidenci přestupků mládeže naplnit**, jelikož výstupy projektu Mapy budoucnosti II. evidují toliko skutky spáchané ve sledované lokalitě. Výstupy z projektu (mapy kriminality pro veřejnost, mapy kriminality pro obce, prediktivní mapy kriminality) nesledují z důvodu ochrany osobních dat a předpisů GDPR pachatele. Takže v tom případě ani věk pachatelů, tudíž nelze vyselektovat děti.

Teoreticky, mimo projekt Mapy budoucnosti II., lze do budoucna uvažovat o potenciálních možnostech využití v projektu vytvořených nástrojů i pro další sdílení informací od obcí směrem k Policii ČR, tudíž i o pachatelích přestupků a jejich věku. Tyto údaje by byly určeny jen pro Policii ČR. Vyhodnocené výstupy budou určeny pro PČR, pro potřeby MV (vrcholných orgánů), kde bude zřejmě dostačující anonymizovaná verze výstupů. S ohledem na stav realizace projektu Mapy budoucnosti II. a počáteční fázi pilotního ověřování jeho nástrojů ve vybraných obcích, diskuse na toto téma teprve proběhnou. V každém případě, i takovéto řešení by bylo velmi limitováno tím, že za současného právního stavu nejsou obce povinny taková statistická data sdílet a dostupnost tak může být pouze lokální.

Doporučení ke kapitole 2.1.1 Výzkumy viktimizace a self-reportový výzkum pachatelů

Při hodnocení úrovně celkové kriminality posuzovat statistiky orgánů činných v trestním řízení spolu se zjištěními z průběžných viktimologických, self-reportových a longitudinálních výzkumů.	MV, MS
Uskutečnit viktimologický výzkum a self-reportovou studii (aktualizovat stav z roku 2006 – viz text).	MS

Institut pro kriminologii a sociální prevenci realizoval v období 2016 – 2019 **viktimologický výzkum**, jehož součástí bylo také zjišťování viktimizace na reprezentativním souboru o velikosti nad 3300 dotazovaných osob ve věku nad 15 let. Rozsah souboru byl přes 3300 respondentů, výzkum se zaměřil na viktimizaci vybranými 12 trestnými činy. Vzhledem k tomu, že ve vzorku je zastoupena i věková kategorie 15-18 let, jsou poznatky také o viktimizaci této věkové kategorie. Výsledky výzkumu byly publikovány ve studii Roubalová, M., Holas, J., Kostelníková, Z., Pešková, M.: Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie, a jsou k dispozici na webových stránkách IKSP <http://www.ok.cz/iksp/docs/449.pdf>. Kromě toho bylo několik dílčích článků v odborném tisku. **Selfreportové výzkumy** delikvence české mládeže realizoval opakovaně v rámci mezinárodního projektu ISRD tým doc. PhDr. Jiřího Buriánka, CSc. z katedry sociologie Filozofické fakulty UK. Výsledky byly publikovány v odborných článcích a např. v monografii Moravcová, E.; Podaná, Z.; Buriánek, J. (2015): Delikvence mládeže: Trendy a souvislosti.

Doporučení ke kapitole 2.2.1 Vliv rodinného prostředí na delikvenci mládeže

Zpracovat analýzu, která zmapuje: <ul style="list-style-type: none"> využívání služeb středisek výchovné péče ve formě práce s rodinou v rámci sekundární prevence rizikového chování možnosti rozšíření nabídky služeb sekundární prevence rizikového chování ve střediscích výchovné péče. 	MŠMT
Na základě provedené analýzy: <ul style="list-style-type: none"> provést možné změny nabídky služeb v jednotlivých střediscích výchovné péče dle potřeb terénu včetně vhodných programů pro práci s rodinou ve smyslu sekundární prevence rizikového chování. 	MŠMT

V červnu 2019 byl schválen materiál, který:

1. stanovil plánovaný rozvoj sítě středisek výchovné péče (SVP),

2. nastavil jednotné personální limity pro poskytovanou péči.

Materiál byl zpracován následujícím způsobem:

1. byli osloveni ředitelé všech zařízení v ČR, aby zaslali podklad o zařízeních a typech služeb, které v regionu zabezpečují a současně, které vnímají jako nedostačující,
2. MŠMT zpracovalo přehled po krajích, jak jsou jednotlivé služby regionálně saturovány,
3. následně MŠMT nastavilo kritéria pro rozvoj a transformaci sítě do dalších let do roku 2022.

Kritéria byla následující:

- na území každého okresu mít alespoň jedno SVP v horizontu 5 let tak, aby byla dostupná preventivní síť služeb v rámci celé ČR;
- v rámci každého kraje zabezpečit zařízení pro chlapce i dívky, a to jak formou dětských domovů se školou (kterých je aktuálně nedostatek), tak do budoucna i výchovných ústavů (výchovné ústavy aktuálně nenavrhujeme rozšiřovat);
- současně pracovat s tím, že v každém kraji by měla být dostupná specializovaná zařízení pro děti vyžadující zvláštní péči, jako jsou např.: adiktologické služby, výchovně léčebná oddělení, zařízení pro nezletilé matky s dětmi apod.;
- v rámci ČR rovnoměrně – tj. v rozložení Čechy a Morava – zabezpečit zařízení pro děti s extrémními poruchami chování, tak aby i v Čechách i na Moravě byly dostupné služby pro děti plnící povinnou školní docházku i ty, jež ji dokončily;
- následně ze stanovených podkladů nastavit reálný harmonogram, který bude promítnut do programu investic na další období.

Součástí materiálu bylo uvedení potřeb a požadavků v oblasti:

1. personální – materiál přehledně uvedl potřebu jednotlivých zařízení dle poskytované péče – současný stav (srovnání posledních období + návrh na potřebné úpravy limitů s ohledem na standardizaci přístupů k poskytované péči);
2. provozní, ONIV – materiál v příloze uvedl stavy čerpání prostředků zejména v oblasti provozu a je zde uveden a vyčíslen požadavek na navýšení těchto prostředků s ohledem na faktickou potřebu a doložené čerpání zařízeními a současně s ohledem na navyšující se náklady na energie apod.

Jak je s materiálem pracováno:

- materiál byl schválen poradou vedení MŠMT;
- materiál obdrželi všichni ředitelé přímo řízených organizací;
- na základě schválení byl zahájen proces rozvoje sítě SVP v ČR – v roce 2019 byla zřízena dle plánu 2 SVP, pro rok 2020 je již rozjednáno zřízení v Mladé Boleslavi a pokračující jednání další;
- na základě schválení dochází k postupnému narovnání personálních limitů v rámci zařízení;
- na základě schváleného materiálu byl vytvořen návrh priorit investic v zařízeních ÚV a OV, aktuálně je zpracováván ve spolupráci s odborem investic plán investic na další období;
- v rámci metodického vedení sítě zařízení MŠMT průběžně jedná s řediteli a nastavuje kroky nezbytné pro vznik specializovaných pracovišť v rámci ČR v souladu se schváleným plánem;
- schválené nároky na navýšení personálních limitů a provozních nákladů jsou průběžně propisovány do všech relevantních dokumentů (např. plánování prostředků, SDV, DZ ČR apod.).

Podporovat programy selektivní a indikované primární prevence rizikového chování dětí a mládeže.	MŠMT
--	------

Programy selektivní a indikované primární prevence rizikového chování jsou podporovány v rámci dotačního programu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na realizaci aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování.

MŠMT standardně podporuje realizaci preventivních aktivit zaměřených na problematiku rizikového chování dětí a mládeže. MŠMT v roce 2013 vydalo Národní strategii primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období na období 2013 – 2018 (dále jen „Strategie“). Strategie je zveřejněna na webových stránkách MŠMT. MŠMT plní průběžně úkoly obsažené ve Strategii. V roce **2019** vydalo MŠMT novou **Národní strategii primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže na období 2019 – 2027**.

V rámci dotační politiky MŠMT **každoročně** vyčleňuje ze svého rozpočtu částku **cca 20 mil. Kč** určenou **na oblast primární prevence** rizikového chování. V rámci tohoto dotačního programu byly podpořeny zejména programy dlouhodobé primární prevence rizikových forem chování dětí a mládeže a projekty zaměřené na poskytování odborných a ověřených informací a vzdělávání odborné či laické veřejnosti. Příjemci dotací byly školy, školská zařízení a nestátní neziskové organizace, které pracují s dětmi a mládeží. Současně byl v roce **2017** vyhlášen **program Bezpečné klima v českých školách**, který je primárně určen školám a školským zařízením. V rámci tohoto dotačního programu bylo rozděleno cca 10 mil. Kč. Dotační program byl zaměřen na podporu aktivit škol a školských zařízení k zajištění a rozvoji bezpečného klimatu v českých školách prostřednictvím vzdělávání pedagogických pracovníků, skupinových supervizí a kazuistických seminářů v oblasti bezpečného klimatu na školách a metodické podpory pedagogů pro práci s třídnickými hodinami ve školách.

Zaměřit se na včasnou intervenci u delikventního a predelikventního chování dětí a mladistvých.	MPSV, MŠMT
Provést analýzu primárních služeb pro rodinu a návrh minimální sítě služeb pro rodinu.	MPSV ve spolupráci s ASZ
Podporovat služby pro děti, mládež a jejich rodiny (včetně podpůrných a komunitních služeb pro rodiny, jako například předškolní kluby a rodičovská centra), která mají silný potenciál působit preventivně na ohrožené děti prostřednictvím rozvoje sociálních kompetencí a širší škály dovedností a dětí i rodičů; zaměřit se na rozšiřování těchto služeb zejména v sociálně vyloučených lokalitách.	MPSV ve spolupráci s ASZ

MŠMT podporuje síť preventivních služeb v rámci systému péče o ohrožené dítě (podpora středisek výchovné péče, pedagogicko-psychologických poraden, školských poradenských pracovišť). Tato poradenská pracoviště byla podpořena v rámci dotačního programu na realizaci aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování. Zároveň MŠMT uskutečnilo odborné konference a semináře zaměřené na problematiku primární prevence rizikového chování pro krajské školské koordinátory

prevence, metodiky prevence v pedagogicko-psychologických poradnách, školní metodiky prevence a pracovníky školských poradenských pracovišť a pracovníky středisek výchovné péče.

- **Informace o individuálním projektu MPSV „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“**

V rámci výše uvedeného individuálního projektu MPSV se jedna aktivita (KA 01) věnovala podpoře a rozvoji služeb v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Veškeré informace a podklady k síťování služeb jsou dostupné na webové stránce www.pravonadestvi.cz. Příkladem lze uvést publikaci s názvem *Průvodce síťováním služeb pro děti a jejich rodiny*, která se podrobně věnuje: metodice lokálního síťování, práce a vedení lokálních sítí; metodice pro vytvoření minimální sítě služeb; implementaci a udržitelnosti síťování apod. Výstupy a zprávy ze síťování byly distribuovány jednotlivým OSPOD.

V souvislosti s výše uvedeným projektem MPSV a v souvislosti s doporučením „Zaměřit se na včasnou intervenci u delikventního a predelikventního chování dětí a mladistvých“, lze uvést odkaz na www.pravonadestvi.cz, kde je v dokumentech k dispozici publikace s názvem „Včas a spolu. Model systému preventivních služeb pro děti a jejich rodiny“, jejíž obsah je zaměřen na postupy a na potřeby dětí v oblasti chování.

Pracovníci ASZ se zapojovali do jednání pracovních skupin zaměřujících se na síťování služeb na lokální úrovni. Obce zapojené do Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám v rámci výzvy č. 052 OPZ realizovali projekty na podporu služeb pro ohrožené děti a rodiny a podpora směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

Doporučení ke kapitole 2.2.2 Problematika závislostního chování

Evaluace metodických materiálů v oblasti prevence užívání návykových látek i hazardního hráčství.	MPSV, MŠMT
---	------------

MŠMT průběžně aktualizuje ve spolupráci s Národním pedagogickým institutem (dříve Národním ústavem pro vzdělávání) jednotlivé přílohy Metodického doporučení pro primární prevenci rizikového chování. Dvě z příloh jsou přímo cíleny do oblasti netolismu a hazardního hraní. Současně je k dispozici všem školám taktéž příloha ke kyberšikaně, která se dané problematice také dotýká. Veškeré přílohy jsou průběžně aktualizovány a zveřejňovány na www.msmt.cz. Současně je MŠMT členem Výboru pro hazardní hraní při Úřadu vlády.

Podporovat preventivní programy na téma prevence užívání návykových látek i problémového hráčství.	MŠMT, Úřad vlády
--	------------------

MŠMT každoročně vyhlašuje Výzvu na podporu aktivit v oblasti primární prevence u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, jejíž cílovou skupinu tvoří žáci, pedagogové a rodiče. Hazardní hráčství stejně jako oblast rizikového užívání návykových látek jsou jedněmi z priorit, na které program cílí. Každoročně je z rozpočtu MŠMT uvolňována částka ve výši cca 20 mil. Kč na primárně preventivní aktivity.

Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky vyhlašuje každoročně dotační řízení na projekty protidrogové politiky. Dotační řízení je zaměřené na podporu preventivních programů (všeobecné, selektivní a indikované prevence), nízkoprahových, poradenských a ambulantních programů (včetně substituční léčby), a rezidenčních programů v různých typech adiktologických služeb (včetně služeb pro uživatele drog ve výkonu trestu a ve vazbě), kde cílovou skupinou jsou uživatelé návykových látek a/nebo osoby závislé nebo ohrožené jiným typem závislostního chování a jejich blízcí. Dále jsou podporovány informační aktivity a práce s veřejností, monitorovací a výzkumné projekty v oblasti závislostí. V r. 2019 poskytla RVKPP na realizaci preventivních programů celkem 7 955 tis. Kč.

Při upřesnění národních pravidel pro regulaci hazardních her stanovených MF využívat materiál „Regulace hazardních her na obecní úrovni. Příručka pro obce a jejich zastupitele“.	obce
---	------

Doporučení RVPPK směřuje k obcím do jejich samostatné působnosti a jako takové je z pohledu RVPPK i těžko kontrolovatelné.

RVPPK doporučuje svým členům, včetně zástupců SMO ČR a AK ČR, pravidla stanovená MF pro regulaci hazardních her co nejvíce šířit mezi obce prostřednictvím svých databází a sítí.

Zkvalitnit počítačovou výuku – omezit teorii a přidat více informací o bezpečném užívání sociálních sítí.	MŠMT
Posílit spolupráci škol s rodiči ohledně využívání sociálních sítí a ostatních komunikačních technologií, vzdělávat rodiče např. během třídních schůzek.	MŠMT
Vytvořit ucelený vzdělávací program pro základní školy, který by zahrnoval vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu, sociálních sítí a dalších komunikačních technologií.	MŠMT

MŠMT připravuje v rámci revizí rámcových vzdělávacích programů (RVP) pro předškolní, základní a střední vzdělávání posílení počítačové výuky, a to nejen nastavením nových očekávaných výsledků učení žáků, ale také změnou obsahu vzdělávání. Součástí těchto změn bude i posílení informací o bezpečném užívání internetu, sociálních sítí a dalších komunikačních technologií. Tato témata jsou součástí povinného vzdělávání ve školách již od zavedení RVP, ale v revidovaných RVP by měla být posílena.

Vzhledem k lišícím se názorům jednotlivých škol, odborníků i MŠMT k zákazu používání, nebo dokonce nošení mobilních telefonů do prostor školy, je vhodné zavést plošnou diskuzi na toto téma.

Realizovat opatření směřující k oblastem hatecrime, šíření hoaxů, kultivace a rozvíjení debaty na sociálních sítích	ASZ
---	-----

Opatření bylo rozvíjeno především v rámci aktivit celostátní mediální kampaně HateFree Culture (dále jen kampaň), která byla součástí projektu „Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti“, pokračuje

i po ukončení projektu k 30. dubnu 2017 a od 1. 1. 2020 pokračuje v rámci nového čtyřletého projektu Místo pro všechny.

Kampaň působí zejména prostřednictvím webu HateFree.cz, který na denní bázi zveřejňuje texty věnující se tématům rasismu, xenofobie, předsudků, vzájemného soužití nebo příkladů dobré praxe. Dává prostor jak odborníkům, tak příslušníkům jednotlivých marginalizovaných skupin. Články jsou zveřejňovány na odkazu www.hatefree.cz/blog.

Kampaň také vytváří krátká videa pro sociální sítě, skrz které přináší příběhy marginalizovaných skupin, případně příklady dobré praxe. Tato videa mívají zpravidla desetitisíce (i statisíce) zhlédnutí.

Prostřednictvím sociální sítě, kde příspěvky dosahují desetitisíců zobrazení, se kampaň snaží jednak o osvětu, jednak o kultivaci veřejné debaty v tématech, na něž se zaměřuje.

Kampaň se zaměřuje také na vyvracení manipulací a hoaxů, i když už znatelně méně než v předchozích letech. S příchodem množství projektů, které se na fake news zaměřují, kampaň dává nyní přednost právě výše uvedeným příběhům a odborníkům, věnuje se tedy více žurnalistické práci a snaží se tak vyrovnávat absenci komplexněji zpracovaných menšinových témat v mainstreamových médiích.

Kampaň také pořádá kulturní a společenské akce nejrůznějšího druhu, kde se o výše uvedené snaží v offline prostoru.

Snížit dostupnost alkoholických nápojů a tabákových výrobků pro nezletilé, zejména formou zintenzivnění kontrolní činnosti zaměřené na prodej a podávání těchto výrobků osobám mladším 18 let v provozovnách veřejného stravování a maloobchodních prodejnách.	P ČR
Snížit dostupnost drog zejména pro mladé lidi, zvláště evidovat a vyhodnocovat kontrolní akce realizované v tomto prostředí.	P ČR

V roce 2019 se uskutečnila celorepubliková akce HAD 2019 s následujícími výsledky:

- zapojeno – **2 247** policistů,
- zapojeno – **1 057** pracovníků státní správy a samosprávy (Česká obchodní inspekce, HZS, Celní správa a další),
- zkontrolováno – **10119** osob,
- zkontrolováno – **2371** provozoven,
- zjištěno – **328** přestupků (s alkoholem 249),
- zjištěno – **11** trestných činů v souvislosti s alkoholem a OPL,
- řešeno – **522** případů dětí, které požily alkohol,
- řešeno – **6** případů dětí, které požily OPL
- omezení osobní svobody – **79** osob

V roce 2018 se uskutečnila celorepubliková akce HAD 2018 s následujícími výsledky:

- zapojeno – **2 346** policistů,
- zapojeno – **1 071** účastníků státní správy a samosprávy (České obchodní inspekce, HZS, Celní správa a další),

- zkontrolováno – **9 032** osob,
- zkontrolováno – **2 144** provozoven,
- zjištěno – **280** přestupků (s alkoholem 162),
- zjištěno – **30** trestných činů v souvislosti s alkoholem a OPL,
- řešeno – **309** případů dětí, které požily alkohol,
- řešeno – **2** případy dětí, které požily OPL,
- omezení osobní svobody – **59** osob

V roce 2020 měla bezpečnostní opatření probíhat ve dvou fázích pod názvem Alkohol a mládež 2020. V termínu 30. 6. 2020 proběhl chat na sociálním profilu (FB) Policie ČR k zákazu podávání alkoholu dětem (do 18 let). Druhá fáze BO, která spočívala v terénních kontrolách v termínu 28. 10. – 1. 11. 2020 (RPP 225/2020) byla z důvodu koronavirové pandemie zrušena.

Doporučení ke kapitole 2.2.3 Rizikové faktory související s aktuálním socioekonomickým vývojem české společnosti

Doplnění výuky na školách - problematika rizikových skupin (extremismus).	MŠMT
---	------

Obsahem všech RVP (rámcových vzdělávacích programů) pro základní a střední vzdělávání je průřezové téma Občan v demokratické společnosti a vzdělávací oblast týkající se společenskovedního vzdělávání, do které je extremismus a boj proti extremismu začleněn. Jde o povinné téma a zaleží na podmínkách a možnostech školy, jak tento pojem dále rozpracuje ve svých školních vzdělávacích programech. Střední školy, které vzdělávají žáky v oborech 68-42-M/01 Bezpečnostně právní činnost, mají problematiku extremismu ve svých programech rozpracovanou ve větším rozsahu, než školy ostatní.

Důležitou součástí RVP je prevence rasistických, xenofobních a extrémistických postojů, výchova k toleranci a respektování lidských práv a výchova k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí a k ochraně uměleckých a kulturních hodnot.

Podporovat sociální bydlení mimo rizikové ubytovny a jiné nestandardní bytové jednotky.	MPSV, obce
---	------------

MPSV realizuje projekt „Podpora sociálního bydlení“, který vychází z vládou schválené Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. V rámci projektu spolupracuje s 16ti dobrovolně zapojenými obcemi, které ve spolupráci s MPSV (metodická a informační podpora) realizují sociální bydlení na svých územích, a to zejména zabydlováním do bytů. Jedná se o tzv. standardní formu bydlení. MPSV poskytuje obcím informační podporu ve snaze propojit různé aktéry sociálního bydlení, na příklad sociální a bytový odbor, úřady práce, neziskové organizace, apod.

Projekt „Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agent“ (zkrácený název „Podpora sociálního bydlení“) si klade za cíl zavést a rozvíjet systém sociálního bydlení v ČR a za tímto účelem poskytovat patřičnou metodickou podporu. Metodická a informační podpora je založena mimo jiné na mezinárodní spolupráci a přenosu dobré praxe, výzkumných aktivitách projektu a samozřejmě konzultacích s klíčovými aktéry problematiky.

Doporučení ke kapitole 2.3 Profil mladistvého pachatele

Podpora rozvoje rodičovských dovedností, a to nejen u matek, ale i otců dětí v ohrožených rodinách v rámci školských zařízení.	MŠMT
--	------

V rámci zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, stejně tak v zařízení pro preventivně výchovnou péči v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy, je jedním z klíčových činností jejich pracovníků spolupráce, vzájemné spojení či vztah mezi personálem residenčního zařízení a rodinami v rámci reedukačního procesu (při využití pozitivního vlivu rodiny), a to na jakékoli úrovni participace rodičů, opatrovníků či jiných rodinných příslušníků na reedukačním procesu. Podpora rozvoje rodičovských dovedností probíhá ve všech zařízeních, zejména pak v těch, která jsou profilována na péči o nezletilé těhotné či nezletilé matky s dětmi, kde se pod dohledem odborných pracovníků (zdravotních sester, vychovatelů, speciálního pedagoga, psychologa) těhotné dívky připravují na porod, nezletilé maminky s dětmi se učí pečovat o své dítě. Každá dívka má pokoj vybavený moderním nábytkem a uzpůsobený péči o miminko. Obývací pokoj spojený s kuchyňkou a dětským koutkem slouží ke společným aktivitám a k přípravě stravy. Jedná se o dynamickou integraci dětí, přípravu pro život, osamostatnění, nácvik funkčních, sociálních dovedností a motivaci pro ostatní pobytová zařízení v institucionální výchově.

Podporovat preventivní programy na téma právního vědomí a důvěry v instituce u české mládeže.	MŠMT, MV (PČR)
---	-------------------

MŠMT každoročně vyhlašuje Výzvu na podporu aktivit v oblasti primární prevence u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, jejíž cílovou skupinu tvoří žáci, pedagogové a rodiče. Preventivní programy zaměřené na bezpečné využívání internetu a počítačů obecně jsou jedněmi z priorit, na které program cílí. Každoročně je z rozpočtu MŠMT uvolňována částka ve výši cca 20 mil. Kč na primárně preventivní aktivity. MŠMT v této oblasti úzce spolupracuje s Univerzitou Palackého v Olomouci a dále s neziskovým sektorem. Byla aktualizována také příloha k Metodickému doporučení pro primární prevenci rizikového chování zaměřená na oblast kyberšikany a dalších negativních jevů v oblasti kyberprostoru. Současně MŠMT intenzivně spolupracuje s Národním ústavem pro kybernetickou bezpečnost (NÚKIB) na vzdělávacím e-learningovém kurzu pro pracovníky ve školství v dané oblasti. Taktéž je partnerem projektu O2 „Chytrá škola“.

Policie ČR realizuje řadu regionálních, ale i celorepublikových aktivit zabývajících se právě posilováním právního vědomí a důvěry v instituce u české mládeže. Na úrovni spolupráce se školami vstupují policejní preventisté a policisté mezi studenty s informacemi, právy a povinnostmi v době nabývání trestně právní odpovědnosti. Představují studentům základní práva a povinnosti, vedou odborné diskuze na dané téma. Trestně právní odpovědnost je řešena zejména z pohledu problematiky konzumace alkoholu a zneužívání OPL a dále v souvislosti s povinnostmi při pohybu na pozemních komunikacích i v řadě preventivních akcí a opatření. Některé projekty Policie ČR v této oblasti podporuje rovněž MV prostřednictvím svých dotačních titulů (zejména pro projekty realizované obcemi a kraji a dále Policií ČR).

Doporučení ke kapitole 2.4 Restorativní justice

Zvýšit informovanost soudců a státních zástupců o existujících probačních programech a zvýšit jejich využívání.	MS
---	----

PMS se dlouhodobě snaží o zlepšení informovanosti státních zástupců a soudců o své činnosti v oblasti mládeže a také o dostupných probačních a resocializačních programech. O probačních programech jsou soudci a státní zástupci informováni při osobních setkáních se specialisty na mládež a především při jednání Týmů pro mládež, které zástupci PMS zajišťují, nebo se jich účastní jako členové.

Orgány činné v trestním řízení jsou informovány také prostřednictvím samotné případové práce, kdy PMS ve svých písemných výstupech navrhuje uložení konkrétního probačního či resocializačního programu mladistvému, a následně je pravidelně informuje o průběhu realizace programu.

Informace o PMS a dostupných programech jsou předávány také v rámci osvětových a informačních akcí, jako je Den mediace, Den otevřených dveří PMS, odborné konference a semináře, v rámci lektorské spolupráce s Justiční akademií apod.

Podíl klientů zařazených do probačního programu z rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení (z celkového počtu klientů zařazených do programů), který byl v roce 2013 cca 54 %, se v následujících letech postupně zvyšoval (v roce 2017 se jednalo o 58 % a v roce 2018 o 68 % z celkového počtu klientů zařazených do programu).

Požadovat ve vyšší míře zapojení rodinných příslušníků do realizace akreditovaných probačních programů.	MS
---	----

V rámci naplňování principů restorativní justice PMS usiluje o zapojení nejbližší rodiny mladistvého i jeho širšího okolí do řešení následků trestné činnosti. Metodicky je práce s mládeží upravena metodickým standardem, účinným od 1. 1. 2017, který jednoznačně tyto snahy podporuje.

Kombinace skupinové a individuální práce s prací s rodinou mladistvého při realizaci programů pro mladistvé se ukazuje jako velmi účinná. V roce 2017 bylo zapojení rodiny mladistvého součástí 5 z celkového počtu 7 probačních programů realizovaných na území ČR. V roce 2018 byla využívána práce s rodinou v rámci 3 probačních programů z celkových 5. Zapojení rodiny do programu probíhá např. formou účasti rodiče klienta na společných setkáních, formou rodičovských skupin, individuálních výchovně-poradenských konzultací.

PMS již několik let realizuje v rámci svých projektových aktivit (aktuálně v rámci projektu Na správnou cestu! II) nově vytvořený resocializační program „Proti násilí“ pro mladé násilné pachatele. Jedná se o komplexní program vytvořený pro potřeby PMS, který vychází z kognitivně behaviorální terapie, využívá metody individuální i skupinové práce a zahrnuje práci s rodinou mladistvého pachatele. Program zahrnuje rovněž postupy, díky kterým mladistvý dostává možnost uvědomit si dopady svého chování vůči oběti – tj. následky použití násilí vůči druhému.

Nastavit systém hodnocení efektivity probačních programů.	MS
---	----

K nastavení systému hodnocení efektivity probačních programů je nezbytné získat data o následné recidivě mladistvých klientů, kteří program absolvovali. PMS se na evaluaci účinnosti programů soustředí především v rámci probačních a resocializačních programů, které realizuje v rámci vlastních projektů.

Jednotlivé probační programy jsou realizovány ve spolupráci s příslušnými středisky PMS. Zpětná vazba je získávána od pracovníků PMS (specialistů pro práci s mládeží). Tato data jsou shromažďována ředitelstvím Probační a mediační služby a vyhodnocována.

Poskytovatelé akreditovaných probačních programů, kterým byla ze státního rozpočtu ČR přidělena dotace na realizaci probačního programu, jsou povinni kromě konečného vyúčtování přidělených prostředků předložit Ministerstvu spravedlnosti zprávu o realizaci programu.

PMS společně s Ministerstvem spravedlnosti usiluje o možnost změny systému evaluace účinnosti programů v návaznosti na získání dat (např. z Rejstříku trestů).

Zabezpečit plošné šíření probačních programů na celém území státu.	MS
--	----

Na základě dat, která má Probační a mediační služba (PMS) k dispozici, lze konstatovat, že od roku 2011 dochází u probačních programů k pozvolnému, ale trvalému poklesu počtu mladistvých pachatelů, zařazených do probačního programu.

Jak je patrné z příložené tabulky č. 8, pokles se krátkodobě zastavil v roce 2014 – 2015, kdy v rámci projektu „Rozvoj probačních a resocializačních programů – posílení prevence a ochrany společnosti před opakováním trestné činnosti“ financovaného z Programu švýcarsko-české spolupráce proběhla nabídka a realizace Probačního programu PUNKT ve většině soudních okresů České republiky. Realizace projektu zastavila pokles jen krátkodobě.

Od roku 2016 dochází k postupnému propadu počtu zařazených klientů do programů.

Počet mladistvých pachatelů zařazených do probačních programů

Rok	Počet klientů zařazených do probačního programu
2011	464
2012	404
2013	245
2014	283
2015	381
2016	197
2017	87
2018	63

Zdroj dat: PMS - Monitoring realizace akreditovaných probačních programů 2011 - 2018

Nabídka probačních programů pro mladistvé je kvalitní, diferencovaná dle potřeb regionů, ale nedostatečná. Nižší je také počet trestně stíhaných mladistvých, ze kterých jsou tipováni vhodní klienti do probačních programů.

Ministerstvo spravedlnosti zavedlo v předchozích letech v rámci dotačního řízení tzv. víceleté financování NNO, a to v souladu s parametry obsaženými ve Státní politice vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 – 2020, která byla schválena usnesením vlády ČR č. 608/2015. NNO tedy mají v rámci dotačního řízení požádat – za splnění určitých podmínek – o uzavření smlouvy o dlouhodobé spolupráci, v rámci které potom ve zjednodušeném řízení obdrží dotaci ve 3 po sobě jdoucích letech. Přesto počet žadatelů o dotaci z řad NNO v posledních letech stagnuje či klesá.

PMS chce nedostatek probačních a resocializačních programů řešit systémovým opatřením - vznikem programových center zajišťujícím standardizovanou nabídku resocializačních programů pro mladistvé i dospělé pachatele.

Mimo probační a resocializační programy realizované NNO nabízí PMS další restorativní programy - mediace a restorativní rodinné skupinové konference v trestním řízení.

V roce 2018 se účastnilo mediací 92 dětí a mladistvých (pachatelů). Celkový počet mediací byl v tomto období 583. V roce 2019 se mediací účastnilo celkem 105 dětí a mladistvých (pachatelů). Celkový počet uskutečněných mediací byl v tomto roce 663. Většina mediací v trestních věcech je realizována v rámci přípravného řízení.

V rámci realizace projektu PMS „Na správnou cestu!“ v letech 2012-2015 byla na základě zahraniční praxe vytvořena metodika restorativního programu rodinné skupinové konference. Do konce roku 2015 bylo proškoleno 31 facilitátorů (probačních úředníků, specialistů na agendu mládeže a přípravného řízení). V navazujícím projektu „Na správnou cestu! II“, jehož realizace byla zahájena v roce 2016, vstoupilo do vzdělávání v realizaci tohoto restorativního programu postupně celkem 75 specialistů na mládež z řad probačních úředníků, specialistů na agendu mládeže.

Zřídít dotační titul k zajištění činnosti mentorů využívaných při dohledu nad dětmi a mladistvými vykonávajícími alternativní tresty a opatření	MS
---	----

Ministerstvo spravedlnosti v této oblasti vyhláší titul Rozvoj probačních a resocializačních programů pro mladistvé delikventy. Jedná se o titul, který zahrnuje probační programy ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, tzn. programy sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutické programy, programy zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiné vhodné programy k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvých, které směřují k tomu, aby se mladiství vyhnuli chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jejich vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi nimi a poškozenými a zejména programy, které svým obsahem reagují na konkrétní potřeby mladistvých v daném regionu a snižují rizika opakování trestné činnosti.

Činnost mentorů využívaných při dohledu nad dětmi a mladistvými vykonávajícími alternativní tresty a opatření by se tak jistě dala podřadit pod tento již existující dotační titul. V současné době není v plánu pro tuto oblast vypisovat jiný dotační titul.

Doporučení ke kapitole III. Kriminalita páchaná na dětech a mladistvých

Navrhnout zavedení povinné registrace dětí u praktického lékaře pro děti a dorost.	MZd
--	-----

V České republice není uzákoněna povinná registrace dětí u praktického lékaře pro děti a dorost (dále jen „PLDD“) a přesto je téměř 99% dětí do 19 let registrováno. U PLDD často nejsou registrovány děti, které jsou umístěny v dětských domovech pro děti do 3 let věku, kde jsou v péči dětských lékařů, kteří jsou zaměstnanci center.

Povinná registrace dětí u PLDD nevyřeší problém týraných a zanedbávaných dětí, protože rodiče, kteří své dítě týrají nebo zanedbávají, nebudou k PLDD s dítětem docházet a neexistuje povinnost navštěvovat registrujícího poskytovatele zdravotních služeb, tedy v případě dětí PLDD. I v případě, že dítě je registrováno, není jednoduché v rámci preventivních prohlídek nebo návštěv při akutním onemocnění s rodičem při podezření na týrání nebo zanedbávání pracovat. Ve většině případů přestane rodič s dítětem k lékaři docházet a navštěvuje pouze pohotovostní službu nebo odborné ambulance, registruje se u jiného PLDD s tím, že nezná jméno předešlého registrujícího lékaře. Tímto způsobem může týrané nebo zanedbávané dítě roky unikat pozornosti zdravotníků.

Proto se s důsledky týrání nebo zanedbávání dětí mnohem častěji setkávají zdravotníci úrazových ambulancí, zdravotnické záchranné služby, urgentních příjmů nemocnic a následně také dětských domovů pro děti do 3 let věku.

Jako mnohem účinnější, než povinná registrace dětí u PLDD, se jeví na tuto problematiku upozorňovat v rámci kvalifikačního i celoživotního vzdělávání zdravotníků, aby následně při své práci dokázali na vzniklou situaci správně reagovat, a také poskytnou zdravotníkům sjednocující metodiku, jak při podezření na týrání nebo zanedbávání dítěte postupovat. Metodika Postup lékařů primární péče při podezření ze syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syn. CAN) je uveřejněna ve Věstníku MZ č. 3/2008.

Ministerstvo zdravotnictví v dohledné době nepřipravuje změnu zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování ve smyslu zavedení povinné registrace dětí u praktického lékaře pro děti a dorost.

Začlenit do výukových materiálů pro budoucí pedagogy informace o nových formách násilí na dětech a páchaných dětmi – kyberšikana, kyberstalking, kybergrooming...	MŠMT
---	------

MŠMT každoročně vyhlašuje Výzvu na podporu aktivit v oblasti primární prevence u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, jejíž cílovou skupinu tvoří žáci, pedagogové a rodiče. Preventivní programy zaměřené na bezpečné využívání internetu a počítačů obecně jsou jedněmi z priorit, na které program cílí. Každoročně je z rozpočtu MŠMT uvolňována částka ve výši cca 20 mil. Kč na primárně preventivní aktivity. MŠMT v této oblasti úzce spolupracuje s Univerzitou Palackého v Olomouci a dále s neziskovým sektorem. Byla aktualizována také příloha k Metodickému doporučení pro primární prevenci rizikového chování zaměřená na oblast kyberšikany a dalších

negativních jevů v oblasti kyberprostoru. Současně MŠMT intenzivně spolupracuje s NÚKIB na e-learningovém kurzu pro pracovníky ve školství v dané oblasti. Taktéž je partnerem projektu O2 „Chytrá škola“.

Přizpůsobit výuku s ohledem na nové technologie. Podporovat preventivní programy pro děti a mládež v oblasti bezpečného užívání počítačů.	MŠMT
---	------

MŠMT připravuje v rámci revizí RVP pro předškolní, základní a střední vzdělávání posílení počítačové výuky, a to nejen nastavením nových očekávaných výsledků učení žáků, ale také změnou obsahu vzdělávání. Součástí těchto změn bude i posílení informací o bezpečném užívání internetu, sociálních sítí a dalších komunikačních technologií. Tato témata jsou součástí povinného vzdělávání ve školách již dnes, ale v revidovaných RVP by měla být posílena.

MŠMT každoročně vyhlašuje Výzvu na podporu aktivit v oblasti primární prevence u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, jejíž cílovou skupinu tvoří žáci, pedagogové a rodiče. Preventivní programy zaměřené na bezpečné využívání Internetu a počítačů obecně jsou jedněmi z priorit, na které program cílí. Každoročně je z rozpočtu MŠMT uvolňována částka ve výši cca 20 mil. Kč na primárně preventivní aktivity. MŠMT v této oblasti úzce spolupracuje s Univerzitou Palackého v Olomouci a dále s neziskovým sektorem.

Posílit působení školních psychologů v prevenci a krizové intervenci, a to nejen kyberšikany.	MŠMT
---	------

MŠMT každoročně vyhlašuje Výzvu na podporu aktivit v oblasti primární prevence u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, jejíž cílovou skupinu tvoří žáci, pedagogové a rodiče. Preventivní programy zaměřené na bezpečné využívání internetu a počítačů obecně jsou jedněmi z priorit, na které program cílí. Každoročně je z rozpočtu MŠMT uvolňována částka ve výši cca 20 mil. Kč na primárně preventivní aktivity. MŠMT v této oblasti úzce spolupracuje s Univerzitou Palackého v Olomouci a dále s neziskovým sektorem. Byla aktualizována také příloha k Metodickému doporučení pro primární prevenci rizikového chování zaměřená na oblast kyberšikany a dalších negativních jevů v oblasti kyberprostoru. Současně MŠMT intenzivně spolupracuje s NÚKIB na e-learningovém kurzu pro pracovníky ve školství v dané oblasti. Taktéž je partnerem projektu O2 „Chytrá škola“.

Podporovat další vzdělávání pedagogů v oblasti komunikačních technologií.	MŠMT
---	------

MŠMT podporuje vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti komunikačních technologií. Vzdělávací programy s tematikou komunikačních technologií má ve své nabídce také NPI, přímo řízená organizace MŠMT, a to v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, které nabízí a poskytuje pedagogickým pracovníkům v celé ČR prostřednictvím svých krajských středisek.

Doporučení ke kapitole 3.1 Speciální výslechové místnosti

Podporovat vzdělávací aktivity a setkání s odborníky, kteří pracují s dětmi – oběťmi mravnostních trestných činů (soudní znalci, pracovníci OSPOD, lékaři...).	MV ve spolupráci s PČR
Stabilizovat personální stavy policistů. Zvyšovat profesionalitu a kompetence policistů, kteří se zabývají vyšetřováním kriminality mládeže a páchané na mládeži.	PČR
Věnovat více pozornosti stylu komunikace policie s dětskou obětí a jejími rodinnými příslušníky.	PČR

Zejména díky dotačním titulům MV dochází k neustálému nárůstu počtu Speciálních výslechových místností (dále jen „SVM“) v rámci celé České republiky. Stejně tak pravidelně roste i počet úkonů (nejen na dětech) realizovaných v SVM.

ROK	POČET SVM	POČET ÚKONŮ
2014	51	1907
2015	60	2293
2016	64	2462
2017	66	2465
2018	68	2557
2019	69	2828

V roce 2020 vzniknou dvě nové SVM v Plzeňském kraji. Vznik těchto SVM je financován z rezortního Programu Ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality.

Na základě projektu Fondu pro vnitřní bezpečnost Ministerstva vnitra je budováno 7 nových výslechových místností, kdy součástí tohoto projektu je také vytváření „Metodiky identifikace oběti trestného činu,“ na které odbor obecné kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, spolupracuje s policejními psychology a znalci z oboru klinické psychologie.

Hlavním cílem projektu je vybudovat síť SVM ve vztahu k úkonům s cílovou skupinou a tím přispět k podpoře a ochraně vyslýchaných, podpoře vyslychajících, prevenci vzniku sekundární viktimizace, prevenci vzniku systémového týrání. Dílčími cíli projektu pak jsou zvýšení profesionalizace práce dotčených orgánů, zvýšení efektivity práce dotčených orgánů, zvýšení prestiže práce dotčených orgánů. Cílovou skupinou projektu jsou děti do 18 let a zvláště zranitelné oběti dle z. č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

Ministerstvo vnitra (odbor prevence kriminality) podpořilo v roce 2020 modernizaci speciálních výslechových místností, které vznikly nebo byly modernizovány v letech 2004 – 2014. Finanční prostředky budou použity na modernizaci audio a video techniky, počítačové techniky a demonstrační pomůcky. Pro realizaci této modernizace bylo vyhlášeno II. kolo Programu Ministerstva

vnitř v oblasti prevence kriminality na rok 2020. Finančně byla podpořena modernizace 20 SVM, a to celkovou částkou Kč 3,396.485,-.

Vzdělávací aktivity

Policisté jsou průběžně vzděláváni v kurzech SKPV pro operativu a vyšetřovatele, jejichž součástí je kurz „Dítě v trestním řízení.“ Tyto kurzy prošly v roce 2019 úpravou, kdy do nich byly implementovány nové legislativní poznatky. Taktéž specializační kurz, který se týkal původně jen výsledku dětského svědka, byl rozšířen o problematiku výsledku dalších zvláště zranitelných obětí. Od května 2020 bude k dispozici všem policistům zařazeným na SKPV.

Policie doporučuje rozšířit vzdělávání policistů, zejména v oblasti kybernetické kriminality, kdy pokračuje v průběžném proškolení specialistů a vytváření metodik a metodických pomůcek.

Povinnost provádět individuální posouzení obětí s cílem zjistit potřeby jejich zvláštní ochrany plyne pro členské státy EU z čl. 22 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, tzv. směrnice o právech obětí. Evropská komise, která soulad členských států s evropskými předpisy hodnotí, se v současné době zaměřuje právě na hodnocení provádění směrnice o právech obětí. Pro zvýšení úrovně implementace uváděného ustanovení je vysoce žádoucí, aby v rámci Policie ČR vznikla konkrétnější a detailnější metodická příručka zaměřující se specificky na problematiku procesu individuálního posuzování potřeb obětí a aby bylo povědomí o jejím obsahu následně šířeno směrem k jednotlivým policejním orgánům. Uvedená metodika bude navazovat na již vytvořené metodiky PČR, jako jsou:

- Poučení dítěte, jejímž cílem je posílit práva zvláště zranitelné oběti srozumitelným a krátkým poučením v souladu s právními předpisy a ochrana zvláště zranitelné oběti před negativními dopady, které sebou procesní úkon nese,
- Výslech dítěte ve speciální výslechové místnosti, zaměřený na postup při samotném výslechu dítěte,
- Přístup policie k vybraným typům zvláště zranitelných obětí, jako jsou extrémně traumatizované osoby, senioři, oběti sexuálně motivovaných trestných činů, lidé s potížemi v oblasti vnímání a zpracování informací, oběti terorismu.

V rámci Norských fondů také připravuje odbor obecné kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování ve spolupráci s odborem prevence kriminality Ministerstva vnitra a s Ministerstvem práce a sociálních věcí vzdělávací aktivity pro pracovníky OSPOD, které budou probíhat na podzim roku 2020 a na jaře 2021.

Doporučení ke kapitole 3.3 Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech

Nadále zvyšovat povědomí veřejnosti o existenci a poslání Linky Ztracené dítě společně s propagací projektu NKMPPD.	MV
Podporovat zapojování dalších subjektů do projektu NKMPPD pro zvýšení efektivity jeho fungování.	MV ve spolupráci s P ČR

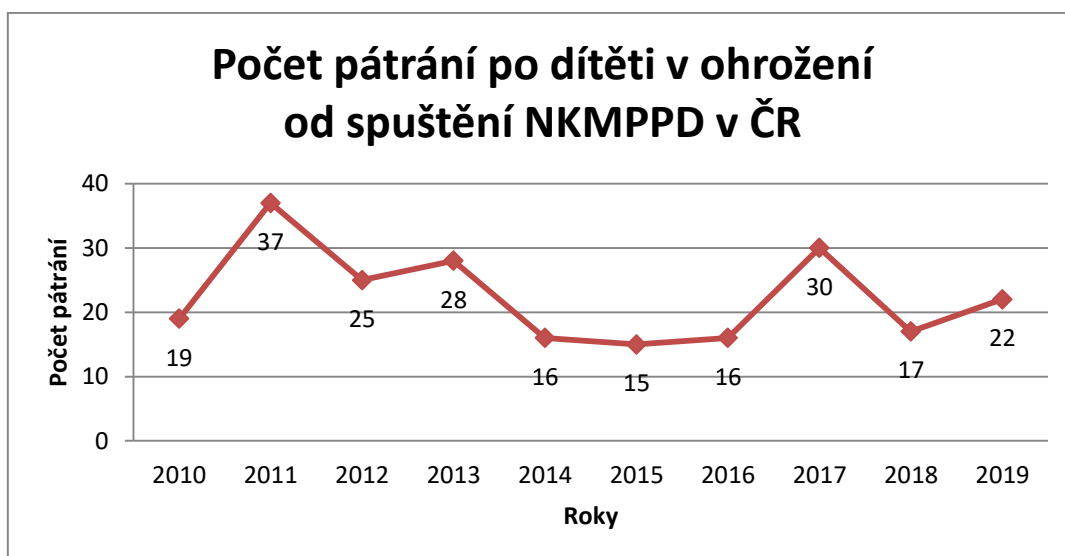
Od července 2015, kdy ministr vnitra schválil návrh systémového řešení udržitelnosti evropských krizových či asistenčních linek 116 000 (pro pohřešované a ohrožené děti, jejich rodinu a blízké), 116

111 (asistenční linka pro děti) a 116 006 (linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí), je realizován dotační program pro nestátní neziskové organizace provozující výše uvedené linky. Alokovaná částka ve výši 2.000.000 Kč ročně je určena na financování telekomunikačních služeb a poplatků provozovatelů evropských krizových a asistenčních linek v České republice. Cílem tohoto dotačního programu je zabezpečit bezplatné volání dětí v krizi, rodičů a příbuzných, kteří pohřešují své dítě či řeší rodičovské a jiné konflikty a problémy spjaté s rodinou, a obětí trestných činů a domácího násilí na zmíněné krizové linky. Zajištění bezplatného volání je službou české veřejnosti a je ve veřejném zájmu. Jedná se o jednoznačnou garanci státu, který svým občanům v obtížných životních situacích zajistí dostupnost potřebných služeb.

Výstražný systém Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech (dále jen NKMPD), který byl v České republice vybudován za účelem zvýšení rychlosti a efektivity pátrání po pohřešovaných dětech, počítá se zapojením široké veřejnosti do pátrání. Proto je zapotřebí neustále zvyšovat povědomí o existenci tohoto mechanismu a upozorňovat na problematiku pohřešovaných dětí. V rámci aktivit k Mezinárodnímu dni pohřešovaných dětí (25.5.) a k Mezinárodnímu dni dětí (1.6.) byla v roce 2018 a 2019 veřejnosti představena mediální kampaň na téma preventivní rady pro děti školního věku (2018) a pro rodiče a jejich blízké (2019), jak předcházet potencionálně nebezpečným situacím vedoucím k pohřešování dítěte nebo jak se zachovat v případě pohřešování či zmizení dítěte. Obě kampaně byly realizovány ve spolupráci s evropskou platformou AMBER AlertEurope (spolupracující subjekt v rámci NKMPD). Součástí obou kampaní bylo taktéž zapojení proškolených expertních pracovníků PČR do preventivních aktivit ve vzdělávacích zařízeních pro děti a mládež (přednášky, prezentace, diskuze, projekce, simulace apod.).

Od května 2018 do prosince 2019 byla Česká republika (zastoupená ÚSKPV OP PP ČR) první předsedající zemí v nově založené Policejní expertní skupině pro problematiku pohřešovaných osob (dále jen PEN-MP), kterou zformovala evropská platforma AMBER AlertEurope. Součástí aktivit českého prezidentství byla též dvě odborná jednání členů PEN-MP v Praze, a to na téma pátrání po pohřešovaných dětech v ohrožení (prosinec 2018, září 2019). PEN-MP je odbornou platformou, která je oficiálně uznána Evropskou komisí a všemi členskými zeměmi. V současné době je jejími členy přes 70 policejních odborníků z 24 zemí.

Graf 1 Počet pátrání po dětech v ohrožení v rámci systému NKMPD

V roce 2019 byli vybraní expertní pracovníci ÚSKPV OP PP ČR zapojeni do testovací fáze zkušebního provozu Aplikace ECHO. Ta byla navržena a vyvinuta partnerskou organizací NKMPD stejného názvu. Jejím účelem je urychlit výměnu informací mezi státními institucemi a veřejností v případech pátrání po pohřešovaném dítěti v ohrožení. Zkušební provoz (včetně několika simulací) byl vyhodnocen jako úspěšný a aplikace jako taková byla shledána velmi přínosnou, a to všemi pracovníky PČR pověřenými jejím testováním a prověřováním funkčnosti.

Partnerský subjekt NKMPD (tj. Aplikace ECHO, z.s.), připravuje mediální informativní kampaň o možnostech této aplikace, jelikož zapojení veřejnosti do pátrání po dětech v ohrožení je velmi důležité. Veřejnost věnuje každému případu pohřešování dítěte velkou pozornost a i díky tomu je úspěšnost při pátrání vysoká (viz Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016-2020 a její příslušný Akční plán). Do této mediální kampaně se aktivně zapojí též PČR a OPK MV jako gestor NKMPD.

Doporučení doplněná v roce 2018

Vést evidenci obětí trestných činů z řad dětí a mládeže.

PČR

Možnost získat potřebná data pro vyhodnocování se objevila v roce 2018 v souvislosti s Auditem národní bezpečnosti. V tomto Auditě byla identifikována potřeba „rozšíření dostupnosti statistických dat o kriminalitě, propojení statistik kriminality, aby bylo možné dohledat a analyzovat průběh jednotlivých trestních řízení“ a tato potřeba se stala jedním z opatření Akčního plánu Auditů národní bezpečnosti. Pro definici systému byla vytvořena pracovní skupina, jejím gestorem je MV, spolugestory jsou MS a NSZ a dále spolupracují PMS, VS, CS, PČR, GIBS, VP, ČiŽP. Pracovní skupina na věci v současnosti pracuje.

Využít práci Týmů pro mládež k analýze trendů v oblasti kriminality mládeže.	PMS, MPSV
--	-----------

V souvislosti s účinností zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže PMS dlouhodobě prosazuje účinnou a efektivní spolupráci s justičními složkami a dalšími spolupracujícími subjekty a to zejména při plánování, koordinaci a realizaci trestní politiky uplatňované vůči mládeži na místní úrovni. Toho dosahuje také prostřednictvím rozvoje Týmů pro mládež na úrovni jednotlivých soudních okresů.

PMS dosud činnost Týmů pro mládež rozvíjela z vlastních zdrojů a rovněž s významnou podporou z prostředků projektů financovaných z fondů EU (projekty „Na správnou cestu!“ a „Na správnou cestu! II“). PMS díky výše uvedeným projektům vytvořila a v praxi ověřila metodiku činnosti Týmů pro mládež a na úrovni participujících soudních okresů vybudovala fungující mezíresortní partnerství, v rámci kterých jsou projednávány problémy dané lokality.

Díky činnosti Týmů pro mládež jsou na základě analýzy informací a znalosti dostupných služeb následně realizována konkrétní opatření uplatňovaná vůči mládeži, jež se dopustila protiprávního jednání, nebo je kriminalitou ohrožena. Právě s ohledem na tyto dosažené výsledky je další systémový rozvoj a institucionalizace Týmů pro mládež v ČR obsahem vládou schválené Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025. PMS usiluje o systémovou podporu rozvoje týmů pro mládež, a to mj. v návaznosti na Systém včasné intervence, který spadá do gesce Ministerstva práce a sociálních věcí.

Přetvářet výchovné ústavy na nízkokapacitní zařízení komunitního typu.	MŠMT
--	------

Veškerá zařízení v působnosti MŠMT již fungují na principu nízkokapacitních zařízení komunitního typu. Je nezbytné při posuzování vycházet nikoliv z kapacity zařízení, ale z prostorových dispozic – řada zařízení má více budov, disponují startovacími byty apod.

Zintenzivnit preventivní programy v oblasti kyberšikany a systémově zakomponovat oblasti rizik v kyberprostoru do standardní výuky.	MŠMT
---	------

MŠMT každoročně vyhlašuje Výzvu na podporu aktivit v oblasti primární prevence u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, jejíž cílovou skupinu tvoří žáci, pedagogové a rodiče. Preventivní programy zaměřené na bezpečné využívání internetu a počítačů obecně jsou jedněmi z priorit, na které program cílí. Každoročně je z rozpočtu MŠMT uvolňována částka ve výši cca 20 mil. Kč na primárně preventivní aktivity. MŠMT v této oblasti úzce spolupracuje s Univerzitou Palackého v Olomouci a dále s neziskovým sektorem. Byla aktualizována také příloha k Metodickému doporučení pro primární prevenci rizikového chování zaměřená na oblast kyberšikany a dalších negativních jevů v oblasti kyberprostoru. Současně MŠMT intenzivně spolupracuje s NÚKIB na e-learningovém kurzu pro pracovníky ve školství v dané oblasti. Taktéž je partnerem projektu O2 „Chytrá škola“.

Posílit kapacity MŠMT věnující se primární prevenci a institucionální výchově.	MŠMT
--	------

MŠMT k tomuto doporučení nezaslalo adekvátní odpověď (zaslané podklady se netýkaly smyslu tohoto doporučení).

Cílem doporučení bylo, aby MŠMT posílilo kapacity vlastního úřadu, konkrétně pracoviště věnujícího se primární prevenci a institucionální výchově. Dle zjištění RVPPK toto doporučení nebylo naplněno. Naopak, při pohledu na aktuální organizační strukturu MŠMT, již v rámci MŠMT neexistuje útvar (odbor, ani oddělení), který by se specificky zabýval primární prevencí a institucionální výchovou. Tato činnost byla začleněna do jiného útvaru/jiných útvarů. Navíc dle informací, které má RVPPK k dispozici, není na tuto problematiku určen ani takový počet pracovníků, jako tomu bylo před reorganizací (a to RVPPK doporučoval posílit už tehdejší počty). Tomu odpovídá i skutečnost, že MŠMT již několik měsíců do RVPPK nenominovalo nového zástupce a nepodílí se tak na činnosti RVPPK.

Proto RVPPK na tomto doporučení i nadále trvá.

Podporovat programy specifické primární prevence rizikového chování se zaměřením na prevenci v adiktologii.	Úřad vlády
---	------------

Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky vyhlašuje každoročně dotační řízení na projekty protidrogové politiky. Dotační řízení je zaměřené na podporu preventivních programů (všeobecné, selektivní a indikované prevence), nízkoprahových, poradenských a ambulantních programů (včetně substituční léčby), a rezidenčních programů v různých typech adiktologických služeb (včetně služeb pro uživatele drog ve výkonu trestu a ve vazbě), kde cílovou skupinou jsou uživatelé návykových látek a/nebo osoby závislé nebo ohrožené jiným typem závislostního chování a jejich blízcí. Dále jsou podporovány informační aktivity a práce s veřejností, monitorovací a výzkumné projekty v oblasti závislostí.

Od roku 2020 jsou státní dotační zdroje na protidrogovou politiku centralizovány do kapitoly Úřadu vlády ČR (ÚV ČR). Cílem je zefektivnění systému poskytování dotací jak pro adiktologické služby, tak pro instituce státní správy. Do rozpočtu ÚV ČR byly na dotační řízení na programy protidrogové politiky na rok 2020 převedeny finanční prostředky z ministerstva spravedlnosti (MS) ve výši 8 mil. Kč, ministerstva zdravotnictví (MZ) ve výši 25 mil. Kč a ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) ve výši 8,5 mil. Kč. Od r. 2020 tedy budou v dotačním řízení MŠMT nadále podporovány projekty prevence rizikového chování, které nejsou primárně zaměřeny na závislosti. MZ a MS již nebudou vyhlašovat dotační řízení na oblast protidrogové politiky.

Řešit nedostatek probačních a resocializačních programů systémovým opatřením - vznikem programových center spadajících do kompetence PMS, která zajistí státní garanci kvality, dostupnosti a financování.	PMS
--	-----

Z dostupných dat je patrné, že akreditované probační programy, ani jiné vhodné resocializační programy pro mladistvé delikventy nepokrývají velkou část regionů ČR.

PMS chce nedostatek probačních a resocializačních programů řešit systémovým opatřením - vznikem programových center spadajících do kompetence PMS, což zajistí státní garanci kvality, dostupnosti a financování. V těchto centrech budou realizovány standardizované resocializační programy pro

mladistvé i dospělé pachatele. Aby byla zajištěna větší dosažitelnost programů pro pachatele v jednotlivých soudních okresech, budou lektorské týmy z programových center podle potřeb vyjíždět do míst působnosti jednotlivých středisek PMS. Dvouletý provoz prvních čtyř programových center bude zajištěn PMS od počátku roku 2021 díky projektu Zpátky do života financovaného z financovaného z tzv. Norských fondů.

Promítnout tyto cíle do nových/aktualizovaných strategických a koncepčních materiálů MŠMT (např. Národní strategie prevence rizikového chování).	MŠMT
--	------

Tyto cíle byly v rámci přípravy nové strategie zohledněny a budou uvedeny v rámci vyhodnocení I. etapy naplňování akčního plánu pro primární prevenci rizikového chování.

Promítnout tyto cíle do nových/aktualizovaných strategických a koncepčních materiálů MPSV (např. Strategie sociálního začleňování, Národní strategie ochrany práv dětí).	MPSV
--	------

V listopadu 2020 bude předložena Strategie ochrany práv dětí a následně budou jednotlivá témata rozpracována v akčních plánech.

Promítnout tuto potřebu do IS SPOD (jehož komponentem by měl být i Systém včasné intervence - SVI) a do praxe v oblasti sociální práce a sociální prevence.	MPSV
---	------

Obsahová stránka IS SPOD je připravena, nicméně z hlediska IT, není IS SPOD zrealizovaný.

Do budoucnosti účelně vytvářet pro toto náročné období vhodné přechodové programy mezi základním a středním školstvím.	MŠMT
--	------

Součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) je vzdělávací tematický okruh, který žákům poskytuje důležité informace ze sféry výkonu práce a pomáhá jim při odpovědném rozhodování o dalším profesním zaměření. Je orientován na různé obory lidské činnosti, formy fyzické a duševní práce a osvojení potřebných poznatků a dovedností významných pro možnost uplatnění, pro volbu vlastního profesního zaměření a pro další životní a profesní orientaci. Obsahem je také náplň učebních a studijních oborů, přijímací řízení, informace a poradenské služby.

Současně střední školy hledají způsoby, jak podnítit zájem žáků základních škol o obory vzdělání, které tyto střední školy nabízejí. Spolupráce základní a střední školy může být oboustranně výhodná.

V posledních letech se prakticky ve všech krajích ČR realizují projekty v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) na podporu vzdělávání, které ověřují možné formy spolupráce základních a středních škol. Hlavním východiskem byla opakovaná zkušenost, že žáci nejlépe přijímají takové činnosti, ve kterých mají příležitost se aktivně zapojit, sami si vyzkoušet různé pokusy a práci s různými materiály a zařízeními.

Základní školy v rámci této spolupráce především získávají vybavené prostory (dílny, laboratoře) určené k praktické výuce vzdělávacích předmětů a zpravidla i spolupráci a pomoc zkušeného učitele odborného předmětu či praktické výuky.

Střední školy získávají příležitost ukázat žákům základní školy, v jakých podmínkách a jak probíhá výuka u nich ve škole. To v sobě nese dvě základní výhody. První je motivace žáků ZŠ, příležitost zaujmout žáky zajímavými praktickými úkoly v prostředí, kterým ZŠ nedisponuje, příležitost překonat jejich ostych, obavy z náročnosti oboru či nedůvěru v jejich vlastní schopnosti nebo v zajímavost a budoucnost oboru. Druhá je příležitost ukázat žákům i učitelům ZŠ, jak to ve střední škole chodí, jaké má škola nároky, co žáky čeká, jaký je přístup učitelů k žákům, klima školy atp., příležitost dát žákům ZŠ informace, které jim usnadní přechod na střední školu, jejich úspěšný start na SŠ.

Vytvářet obdobné přechodové programy i pro další riziková období, jako je přechod dítěte z institucionální péče, přechod od studia k zaměstnání apod.	MŠMT, MPSV
---	------------

V rámci zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče probíhá systémová práce s klienty. Systémová práce s klienty významně pomáhá při začleňování do společnosti po ukončení ústavní péče a umožňuje klientům získat nejen vzdělání, kvalifikaci potřebnou pro uplatnění, ale také sociální a komunikační dovednosti jako předpoklad) úspěšného návratu do běžného způsobu života. Dle individuálních potřeb klientů a jejich osobnostních předpokladů jsou připravováni na přechod do samostatného života a podílejí se aktivně na své budoucnosti. Pracovníci těchto zařízení mají možnost sledovat své klienty až do úplného osamostatnění se a prožívat společně s nimi jednotlivé úspěchy. Zároveň se pracovníci učí novým způsobům práce, jsou schopni reflektovat svoji práci a v maximální možné míře získávají nové moderní poznatky z příslušných oblastí při dalším vzdělávání. Vhodný způsob přípravy na samostatný život umožňuje úspěšnější začlenění klientů do běžného života, rozvíjí sociální dovednosti, komunikační dovednosti, umožňuje klientům osvojit si finanční gramotnost a v neposlední řadě pomáhá klientům orientovat se ve složitém sociálním prostředí po návratu z pobytového zařízení.

Navázat spolupráci s Klinikou adiktologie 1. LF UK a VFN Praha v oblasti přípravy pracovníků OSPOD a v rámci školení se s pomocí pracovníků Kliniky zaměřit na konkrétní intervence ke konkrétním druhům rizikového chování.	MPSV ve spolupráci s MŠMT
--	---------------------------------

S Klinikou adiktologie MŠMT dlouhodobě spolupracuje při naplňování úkolů z oblasti primární prevence rizikového chování. Z hlediska vzdělávání pracovníků OSPOD s Klinikou spolupracuje MPSV, do jehož působnosti činnost OSPOD spadá.

Vzhledem k povaze tohoto materiálu (interní dokument RVPPK) lze jako gestory uvádět pouze členy RVPPK, i když u některých opatření by jistě mohla být působnost i dalších orgánů.

4. Závěr

Jak již bylo konstatováno v materiálech z předchozích let, větší část doporučení je splněna či se průběžně plní. Z výše uvedených informací lze **vyvodit pokračování trendu zlepšování práce odpovědných orgánů v systému péče o rizikové děti**, a přestože systém i nadále trpí nedostatky, na jejichž odstranění je třeba se zaměřit, je i z nově navrhovaných opatření a informací o jejich plnění, jasně patrná snaha hledat cesty k dalšímu zlepšování stavu na poli boje proti kriminalitě páchané dětmi a na dětech.

Shrnutí vývoje v oblasti kriminality a kriminálně rizikových jevů týkajících se dětí a mladistvých:

- Problematika dětské kriminality je celospolečenským problémem, vyžadujícím aktivní zapojení všech stran. Nadále dochází ke zvýšenému nápadu trestné činnosti páchané v kyberprostoru.
- PČR v letech 2018-2019 zaznamenala nárůst kriminality u obou věkových skupin.
- Dle evidence SZ u trestné činnosti (resp. činů jinak trestných, jichž se dopouštějí osoby mladší 15 let) se v roce 2019 v rozporu s trendy předchozích let projevil další vzestup. Oproti tomu u provinění mladistvých byl zaznamenán pokles, plně se tak projevila tendence vývoje z let 2011 až 2016.

- Ze statistických údajů státních zastupitelství v případě stíhaných mladistvých pachatelů, včetně případů zkráceného přípravného řízení, bylo možné zaznamenat i v roce 2018 jejich mírný nárůst, který se však již neukázal, pokud vezmeme v úvahu demografické faktory. V roce 2019 pak lze sledovat, a to i v případě absolutních počtů mladistvých, mírný pokles. Opět zde lze říci, že *v posledních 4 letech jsou počty stíhaných mladistvých poměrně stabilizované* (příloha č. 1 graf 1).
- Na základě každoroční analýzy vývoje kriminality, trestní politiky a sankční politiky uplatňované vůči mládeži, prováděné v IKSP, lze uvést, že i v letech 2018 a 2019 došlo, pokud jde o *skutky páchané dětmi mladšími 15 let, k určitému nárůstu v jejich absolutních počtech. V případě mladistvých lze říci, že v posledních letech jsou počty skutků páchaných mladistvými na stabilizované úrovni.* Zároveň je třeba poukázat na to, že v rámci policejních statistik došlo k výrazným změnám ve vykazování, přičemž se jednalo o změny, které zde mohly vést k určitému nárůstu počtů jak skutků, tak osob v těchto věkových kategoriích. Podíl skutků spáchaných dětmi do 15 let na celkovém počtu skutků objasněných v daném roce se však v tomto období v zásadě nemění, v letech 2016-2019 se pohybuje kolem 1 % (konkrétně mezi 1,1 až 1,4 %), obdobně to platí u mladistvých, kde je to kolem 2 % (konkrétně mezi 2,1 až 2,3 %).

Nicméně nárůst počtu dětí mladších patnácti let, které se dopustily činů jinak trestných, bylo možné zaznamenat i dle údajů státních zastupitelství (příloha č. 1 graf 1), kde ke změně vykazování nedošlo. Tento nárůst je patrný, byť v nižší míře, i v přepočtu na počet obyvatel v daném věku. Zároveň je třeba ale poukázat na to, že *se zde projevují demografické vlivy a částečně vysvětlují nárůst v posledních letech.* Ve srovnání s předchozím obdobím totiž začaly do věku, kdy je výskyt delikvence čtenější, vstupovat početnější věkové ročníky, než tomu bylo v předchozím období. *Do budoucna lze tedy očekávat právě s ohledem na demografické vlivy další nárůst, a to minimálně v absolutních počtech (nejsilnější věkové ročníky dětí do 15 let jsou nyní ve věku 9 až 11 let).*

Problematika trestné činnosti páchané dětmi a na dětech na území České republiky je dlouhodobě zatížena několika problémy:

- **Nefunkčnost „Systému včasné intervence“** (SVI - systém postavený na sdílení zájmových informací, jež se vztahují k dětem ohroženým sociálně-patologickými jevy, trestnou činností). Díky tomuto systému by bylo možné ještě v zárodku podchytit celou řadu situací, u nichž lze predikovat vysokou pravděpodobnost eskalace do trestné činnosti. Do systému by mohly vstupovat všechny subjekty, jejichž náplní činnosti je péče o děti, jejich výchova a vzdělávání. Předpokladem zprovoznění tohoto systému je iniciace jednání s MPSV, neboť OSPOD je administrátorem a garantem SVI. V této souvislosti konstatujeme připravenost ETR (elektronická spisová služba PČR) na případný vstup do SVI. Systém byl v pilotním provozu nastartován ministerstvem vnitra a v některých městech funguje dodnes.
- **Nízká úroveň neformálních vazeb** na subjekty pečující o ohrožené děti (OSPODy, státní i nestátní organizace atd.).
- **Alarmující nedostatek soudních znalců** v oblasti dětské psychologie, psychiatrie, gynekologie, který prodlužuje dobu trestního řízení.
- „Dlouhodobé zkušenosti kriminologického výzkumu v oblasti kriminality mládeže dále ukazují, že k akceleraci asociálních či antisociálních tendencí některých mladých lidí dochází zejména

v období jejich přechodu ze základního školství do školství středního. Do budoucnosti by bylo účelné vytvářet pro toto náročné období **vhodné přechodové programy mezi základním a středním školstvím**. Vytvářet obdobné přechodové programy i pro další riziková období, jako je přechod dítěte z institucionální péče, přechod od studia k zaměstnání apod.

- Velice důležitým úkolem je **zaměřit se na primární příčinu a komplexně řešit otázku sociálního vyloučení**, chudoby a existence sociálně vyloučených lokalit. Na významu zde nabývá robustní politika sociálního začleňování, jejíž záměr je zpracován v Národní strategii sociálního začleňování 2014 – 2020, kterou koordinuje MPSV. To také realizuje řadu individuálních projektů financovaných z ESF. Zde by bylo třeba **řešit otázku udržitelného financování v případě výpadku nebo skončení financování z ESF** – jinak hrozí nebezpečí náhlého ukončení aktivit. Problém potřeby řešit udržitelné financování po ukončení úspěšných pilotních projektů se ale týká i jiných oblastí a jiných resortů, např. Týmů pro mládež či programových center realizovaných PMS, které byly či aktuálně jsou také financovány ze zdrojů mimo státní rozpočet ČR.

Tyto problémy jsou považovány za stěžejní, a je nutno se jim do budoucna prioritně věnovat a to i v rámci přípravy nové Strategie prevence kriminality ČR.

Příloha č. 1

Vyhodnocení kriminality dětí (nezletilých a mladistvých pachatelů) do 18ti let

Kriminalita páchaná dětmi v jednotlivých letech od roku 2017 do 2019 zaznamenala nárůst, a to jak u dětí mladších 15ti let, tak u mladistvých pachatelů; viz tabulky.

(Počet skutků spáchaných dětmi není součtem počtu skutků spáchaných nezletilými a mladistvými, skutek mohl být spáchán více dětmi různého věku. Celková kriminalita není součtem hodnot jednotlivých druhů kriminality, osoba mohla spáchat více skutků různých TSK).

Ke statistickému vykazování je třeba upřesnit, že je možné vykazování

- a) skutků spáchaných a objasněných ve stejném roce (viz tabulky níže) nebo
- b) skutků objasněných ve stejném roce (tedy spáchaných v různém období).

Z tohoto důvodu mohou nastat nesrovnalosti při porovnání či sčítání jednotlivých číselných údajů.

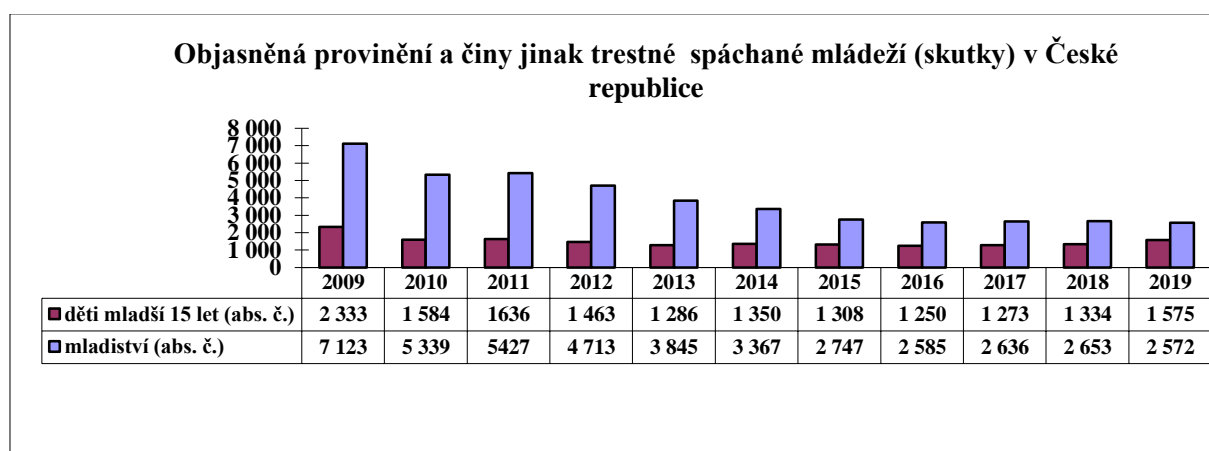
Druh trestné činnosti	Počet skutků spáchaných dětmi do 15ti let						
	NEZLETILÍ						
	2017	2018	rozdíl	v %	2019	rozdíl	v %
násilná kriminalita	223	224	+1	+0,4	273	+49	+21,8
mravnostní kriminalita	132	157	+25	+25	176	+19	+12,1
krádeže vloupáním	122	105	-17	-13,9	120	+15	+14,2
krádeže prosté	183	180	-3	-1,6	228	+48	+26,6
ostatní majetková kriminalita	98	71	-27	-27,5	95	+24	+33,8
ostatní kriminalita	237	306	+69	+29,1	363	+57	+18,6
zbývající kriminalita	32	42	+10	+31,2	26	-16	-38,0
hospodářská kriminalita	35	37	+2	+5,7	59	+22	+59,4
CELKOVÁ KRIMINALITA	1 062	1 122	+60	5,6	1 340	+218	+19,4

Druh trestné činnosti	Počet skutků spáchaných dětmi od 15ti – do 18ti let						
	MLADISTVÍ						
	2017	2018	rozdíl	v %	2019	rozdíl	v %
násilná kriminalita	379	427	+48	+12,6	413	-14	-3,2
mravnostní kriminalita	223	260	+37	+16,5	299	+39	+15,0
krádeže vloupáním	310	205	-105	-33,8	217	+12	+5,8
krádeže prosté	464	434	-30	-6,4	404	-30	-6,9
ostatní majetková kriminalita	115	84	-31	-26,9	151	+67	+79,7
ostatní kriminalita	494	559	+65	+13,1	513	-46	-8,2
zbývající kriminalita	57	60	+3	5,2	69	+9	+15,0

hospodářská kriminalita	98	109	+11	11,2	97	-12	-11,0
CELKOVÁ KRIMINALITA	2 140	2 138	-2	0,01	2 163	+25	+1,1

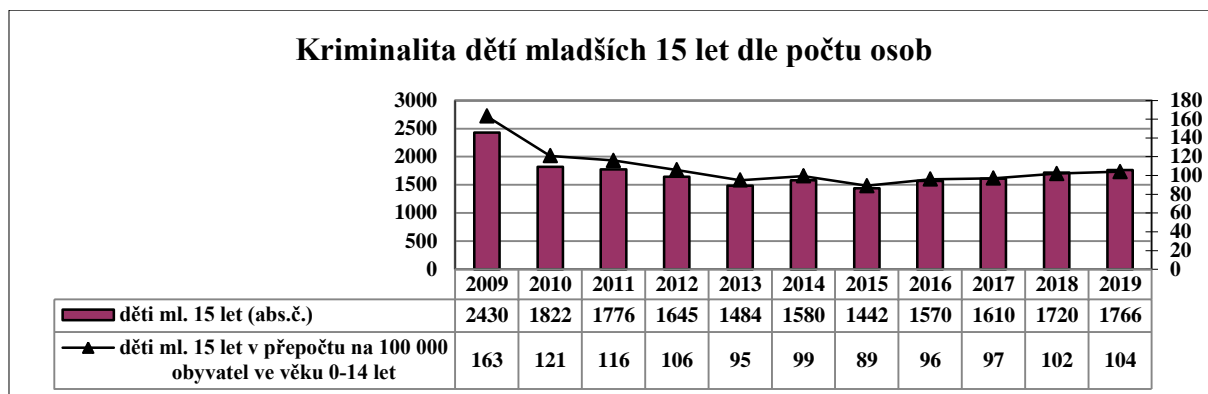
Druh trestné činnosti	Počet skutků spáchaných dětmi od 0 – do 18ti let						
	DĚTI						
	2017	2018	rozdíl	v %	2019	rozdíl	v %
násilná kriminalita	576	622	+46	+7,9	655	+33	+5,3
mravnostní kriminalita	355	417	+62	17,4-	474	+57	+13,6
krádeže vloupáním	400	288	-112	-28	291	+3	+1,0
krádeže prosté	613	597	-16	-2,6	609	+12	+2,0
ostatní majetková kriminalita	203	151	-52	-25,6	242	+91	+60,2
ostatní kriminalita	719	848	+129	+17,9	848	0	0,0
zbývající kriminalita	89	98	+9	+10,1	92	-6	-6,1
hospodářská kriminalita	133	145	+12	+9	150	+5	+3,4
CELKOVÁ KRIMINALITA	3 088	3 166	+78	2,5	3 361	+195	+6,1

Graf č. 1

Pramen: Statistické přehledy kriminality za příslušné roky. Policejní prezidium ČR, Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

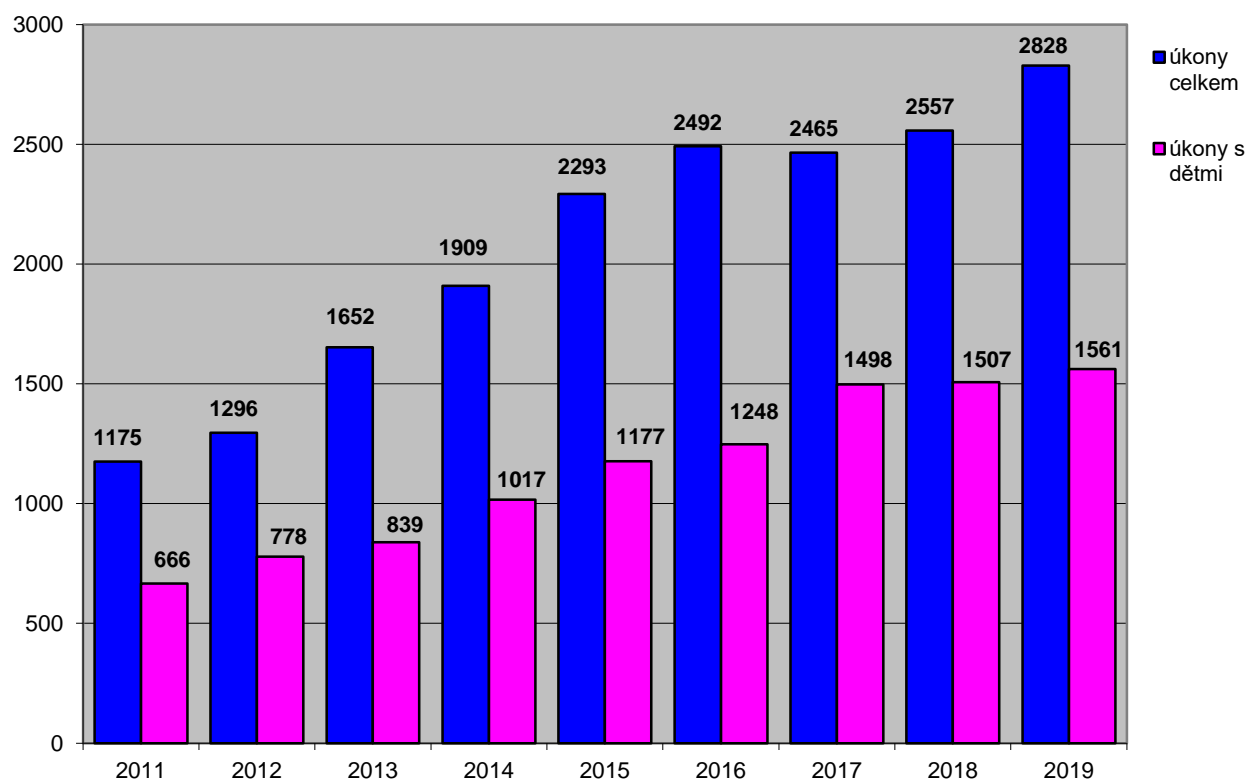
Graf č. 2

Pramen: Statistické ročenky kriminality za příslušné roky, Ministerstvo spravedlnosti ČR, údaje od roku 2017 – statistické údaje státních zastupitelství – Přehled č. 1 - o počtu rozhodnutí – fyzické osoby- nezletilý – zvláštní sestavy, CSLAV, Ministerstvo spravedlnosti; údaje o věkovém složení obyvatel k 1.7. příslušného roku, Český statistický úřad

Příloha č. 2

Počty úkonů v SVM a počty úkonů konaných s dětmi v letech 2011 - 2019

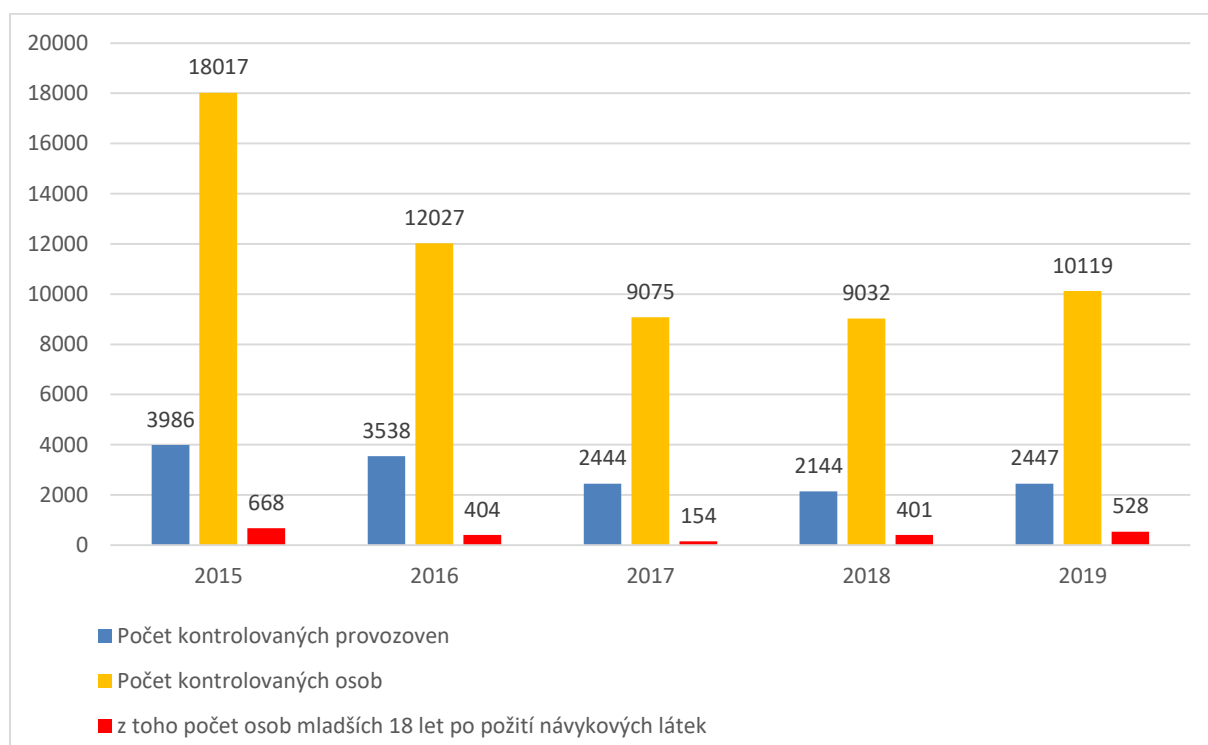

Příloha č. 3

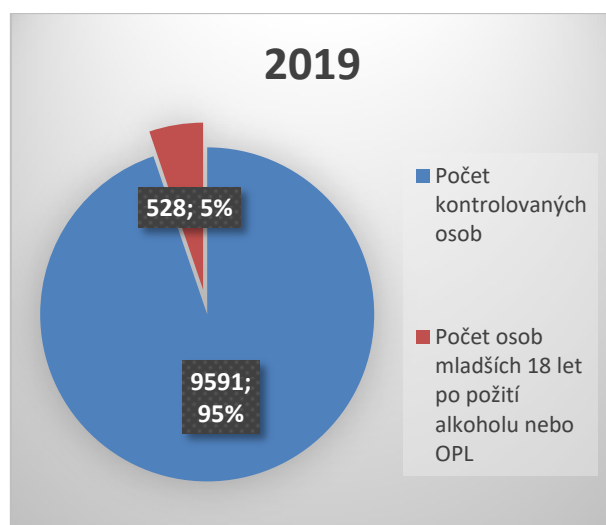
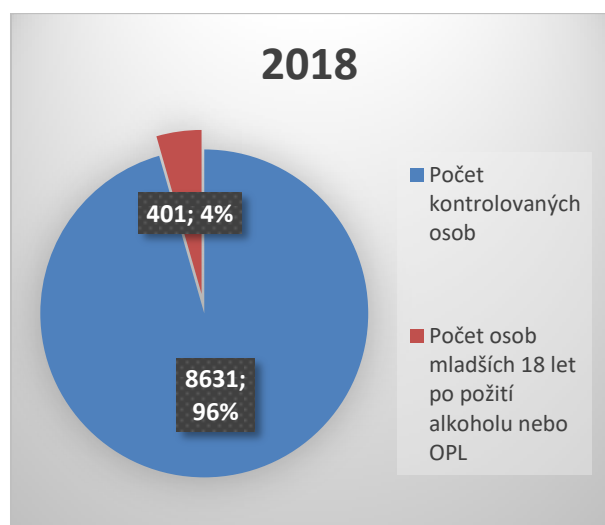
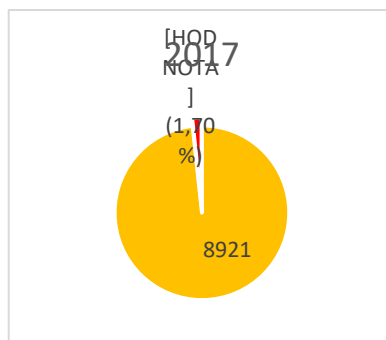
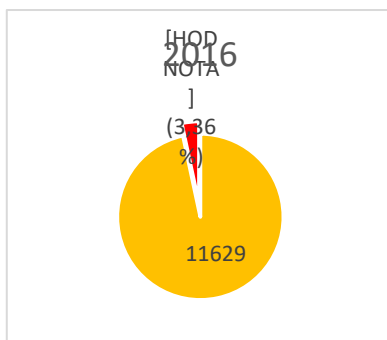
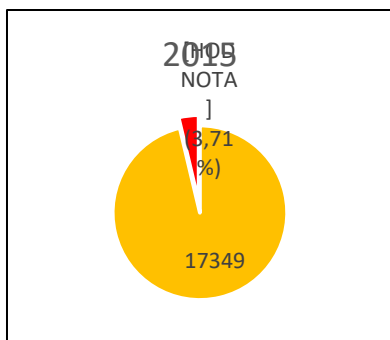
Tabulka č. 1 – porovnání dat zjištěných v rámci bezpečnostních akcí HAD v meziročním období

	2015	2016	2017	2018	2019
Počet příslušníků PČR	5,082	3,353	2,566	2,346	2,247
Počet účastníků st. správy	2,202	1,160	1,119	1,071	1,057
Počet kontrolovaných provozoven	3,986	3,538	2,444	2,144	2,371
Počet kontrolovaných osob	18,017	12,027	9,075	9,032	10,119
Počet osob mladších 18 let, které požíly návykové látky (alkohol / OPL)	668 (660 / 8)	404 (395 / 9)	154 (152 / 2)	401 (309 / 2)	528 (522 / 6)

Graf č. 1 - celkové porovnání zjištěných početních stavů

Grafy č. 2 – 6 - Počty kontrolovaných osob v provozovnách v rámci akcí HAD, s vyobrazením osob mladších 18 let, u nichž bylo zjištěno požití alkoholu nebo OPL

Příloha č. 4

Výstupy z mezinárodní studie ESPAD realizované v roce 2019

Zkušenost s kouřením cigaret někdy v životě mělo 54,0 % šestnáctiletých studentů. Kouření v posledních 30 dnech uvedlo 23,6 % studentů, častěji šlo o dívky (20,8 % chlapců a 26,5 % dívek). Denně kouřilo 10,3 % studentů, celkem 2,8 % kouřilo 11 a více cigaret denně. Mezi chlapci bylo méně denních kuřáků než mezi dívkami (9,8 % chlapců a 10,9 % dívek), ale současně uváděli o něco častěji kouření 11 a více cigaret denně (3,4 %, resp. 2,1 %) – tabulka 1.

Zkušenost s e-cigaretami mělo 60,4 % studentů, tedy více, než uvedlo kouření klasických cigaret v životě. V posledních 30 dnech užilo e-cigarety 19,8 % studentů (22,5 % chlapců a 16,9 % dívek), tedy o něco méně, než kolik jich užilo klasické cigarety (23,6 %). S frekvencí alespoň jednou týdně nebo častěji užívalo e-cigarety 8,5 % studentů, denně nebo téměř denně 3,1 % studentů. Mezi respondenty, kteří užili e-cigarety někdy v životě, bylo v okamžiku, kdy je zkusili poprvé, 8,8 % pravidelných kuřáků cigaret, 35,9 % příležitostných kuřáků a 55,3 % nekuřáků. Zkušenost s užitím tzv. zahřívaného tabáku uvedlo 12,8 % studentů (12,5 % chlapců a 13,2 % dívek), současné užívání, tj. užívání v posledních 30 dnech, uvedlo 6,2 % studentů. Míra pravidelného užívání e-cigaret byla stejně jako v případě pravidelného kouření cigaret vyšší mezi studenty odborných učilišť.

tabulka 1: Kouření tabáku, užívání e-cigaret a zahřívaného tabáku mezi 16letými studenty podle pohlaví a typu školy – studie ESPAD 2019, v %

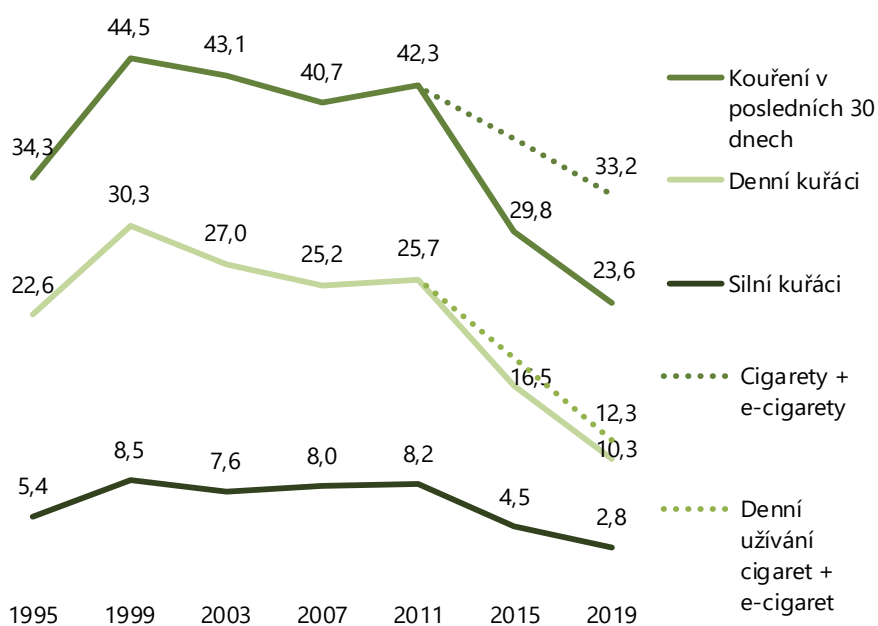
Prevalence užívání	Pohlaví				Typ školy		
	Chlapci (n=1424)	Dívky (n=1354)	Celkem (N=2778)	ZŠ (n=1241)	GYM (n=500)	SŠ s mat. (n=690)	SŠ bez mat./OU (n=346)
Tabákové výrobky a e-cigarety v životě							
Cigarety a/nebo							
elektronické cigarety	72,1	64,7	68,5	66,3	52,4	76,3	83,8
Klasické cigarety	53,9	54,2	54,0	49,9	38,0	62,5	75,7
Elektronické cigarety	65,1	55,5	60,4	59,1	45,6	66,7	73,9
Zahřívaný tabák	12,5	13,2	12,8	10,6	7,5	16,0	21,9
Tabákové výrobky a e-cigarety v posledních 30 dnech							
Cigarety a/nebo							
elektronické cigarety	33,1	33,3	33,2	29,4	21,4	38,0	54,6
Klasické cigarety	20,8	26,5	23,6	18,3	15,4	28,9	43,6
Elektronické cigarety	22,5	16,9	19,8	19,2	11,4	20,5	32,8
Zahřívaný tabák	6,2	6,3	6,2	4,9	2,6	8,5	11,8
Denní užívání							
Cigarety a/nebo							
elektronické cigarety	12,7	11,8	12,3	8,9	4,8	13,1	33,5
Klasické cigarety	9,8	10,9	10,3	6,6	4,0	11,4	30,3
Elektronické cigarety*	4,9	1,3	3,1	3,0	1,0	2,5	7,8
Silné kouření (11+ cigaret denně)	3,4	2,1	2,8	1,9	0,4	1,7	11,3

Pozn.: * U elektronických cigaret bylo zjišťováno užívání s frekvencí denně nebo téměř denně.

Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

Ve srovnání s r. 2015 došlo k dalšímu poklesu prevalence kouření cigaret u 16letých, a to jak míry kouření v posledních 30 dnech, tak v případě prevalence denního i silného kouření (tj. kouření 11 a více cigaret denně) – graf 2. Při zahrnutí e-cigaret do souhrnné kategorie nikotinových produktů se ukazuje celkem stabilní prevalence jejich současného užívání – zatímco v r. 2015 v posledních 30 dnech kouřilo (běžné cigarety) 29,9 % studentů, při zahrnutí dalších produktů zůstává míra současného užívání v r. 2019 na úrovni 33,2 %. Ukazuje se tedy, že pokles míry prevalence kouření v populaci 16letých je do značné míry asociován s užíváním jiných nikotinových produktů.

graf 2: Vývoj prevalence kouření a užívání e-cigaret mezi 16letými studenty v posledních 30 dnech v l. 1995–2019 – studie ESPAD, v %

Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

Alkohol někdy v životě pilo 95,1 % 16letých studentů, vysoká je i prevalence konzumace alkoholu v posledním měsíci (62,7 %). Celkem 30,9 % studentů uvedlo pití alkoholu s frekvencí 3krát nebo vícekrát, tj. přibližně 1 týdně nebo častěji (33,2 % chlapců a 28,6 % dívek). Celkem 15,0 % studentů pilo alkohol 6krát nebo častěji v posledních 30 dnech – 10,6 % studentů pilo pravidelně pivo, 9,1 % destiláty a 5,3 % pilo pravidelně víno. Cider pilo pravidelně 3,2 % studentů, 3,5 % pilo alkopops (tj. mixované drinky na bázi piva nebo destilátů s ovocnou chutí).

Pití nadměrných dávek alkoholu při jedné příležitosti (tj. 5 a více sklenic) v posledních 30 dnech uvedlo 38,5 % studentů (40,8 % chlapců a 36,1 % dívek), 3krát nebo častěji v posledních 30 dnech (tj. jednou týdně a častěji) konzumovalo nadměrné dávky alkoholu 11,7 % (12,9 % chlapců a 10,5 % dívek) –

tabulka 2. Pití nadměrných dávek alkoholu při jedné příležitosti, i jejich pravidelnou konzumaci, uváděli nejčastěji studenti odborných učilišť.

V období mezi l. 2011 a 2015 došlo k výraznému poklesu konzumace alkoholu u 16letých, a to k poklesu jak u zkušeností s konzumací alkoholu, tak i u indikátorů rizikové konzumace. Mezi roky 2015 a 2019 došlo u dospívajících k dalšímu poklesu míry pití, ovšem ne již tak výraznému jako v předchozím období

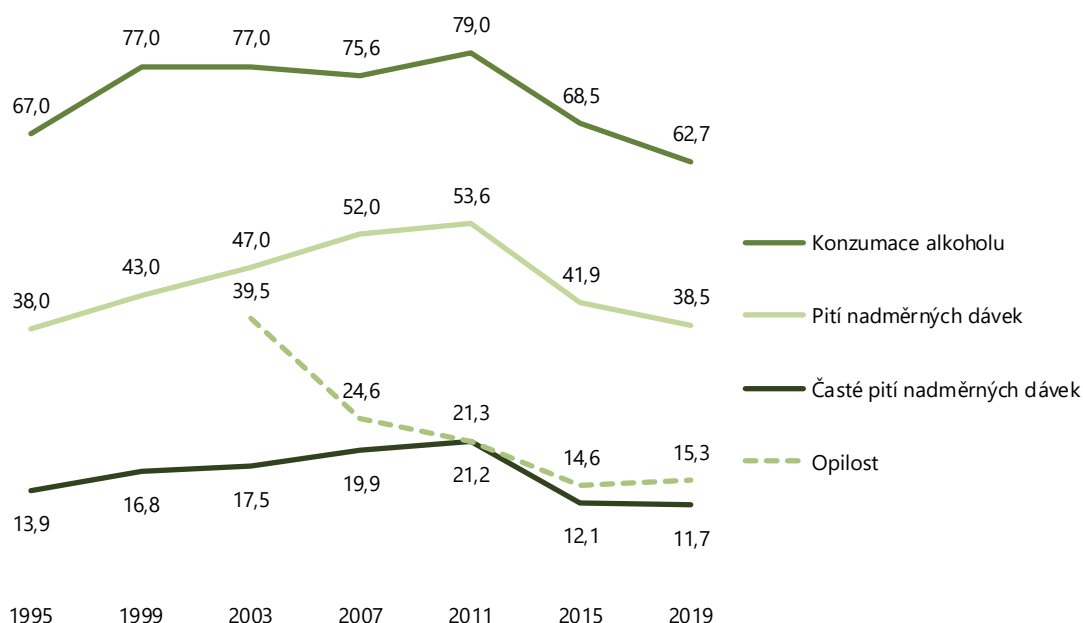
tabulka 2: Užívání alkoholu mezi 16letými studenty podle pohlaví a typu školy – studie ESPAD 2019, v %

Prevalence užívání	Pohlaví				Typ školy		
	Chlapci (n=1424)	Dívky (n=1354)	Celkem (N=2778)	ZŠ (n=1241)	GYM (n=500)	SŠ s mat. (n=690)	SŠ bez mat./OU (n=346)
Prevalence konzumace alkoholu							
Celoživotní	94,3	96,0	95,1	94,0	96,2	96,1	95,6
V posledních 12 měsících	85,8	88,5	87,1	83,5	89,0	91,4	89,1
V posledních 30 dnech	62,5	63,0	62,7	57,3	63,3	70,2	66,7
6krát a častěji v posledních 30 dnech	17,1	12,7	15,0	13,1	11,0	19,0	19,5
Rizikové formy konzumace alkoholu v posledních 30 dnech							
Pití nadměrných dávek alkoholu (5+ sklenic)	40,8	36,1	38,5	34,3	31,1	44,5	52,6
Časté pití nadměrných dávek (3krát a častěji)	12,9	10,5	11,7	10,2	8,4	12,4	20,6
Opilost	15,1	15,6	15,3	12,1	14,5	18,6	21,8
Opakovaná opilost (3krát a častěji)	2,6	1,9	2,3	1,9	0,2	3,1	4,7

Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

Chyba! Chybný odkaz na záložku.. U zkušeností s opilostí mezi 16letými nedošlo k žádné významné změně. U chlapců byl zaznamenán další pokles u všech sledovaných ukazatelů konzumace alkoholu, včetně rizikových forem, zatímco u dívek došlo mezi r. 2015 a 2019 naopak k mírnému nárůstu výskytu častého pití nadměrných dávek alkoholu (3krát a častěji) a opakované opilosti v posledních 30 dnech (Chomynová a kol., 2020a). Potvrzuje se tedy, že dlouhodobě dochází k vyrovnávání rozdílů mezi chlapci a dívkami a v současnosti nejsou mezi chlapci a dívkami významné rozdíly v konzumaci alkoholu, které byly pozorovány v posledních 20 letech.

graf 3: Vývoj prevalence konzumace alkoholu mezi 16letými studenty v posledních 30 dnech v l. 1995–2019 – studie ESPAD, v %, s

Pozn.: Mezi r. 2003 a 2007 došlo k úpravě otázky týkající se opilsti – otázka byla zpřesněna a opilst byla definována jako stav, kdy měl dotázaný problémy s chůzí, s mluvením, zvracel nebo si nepamatoval, co se stalo.
 Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

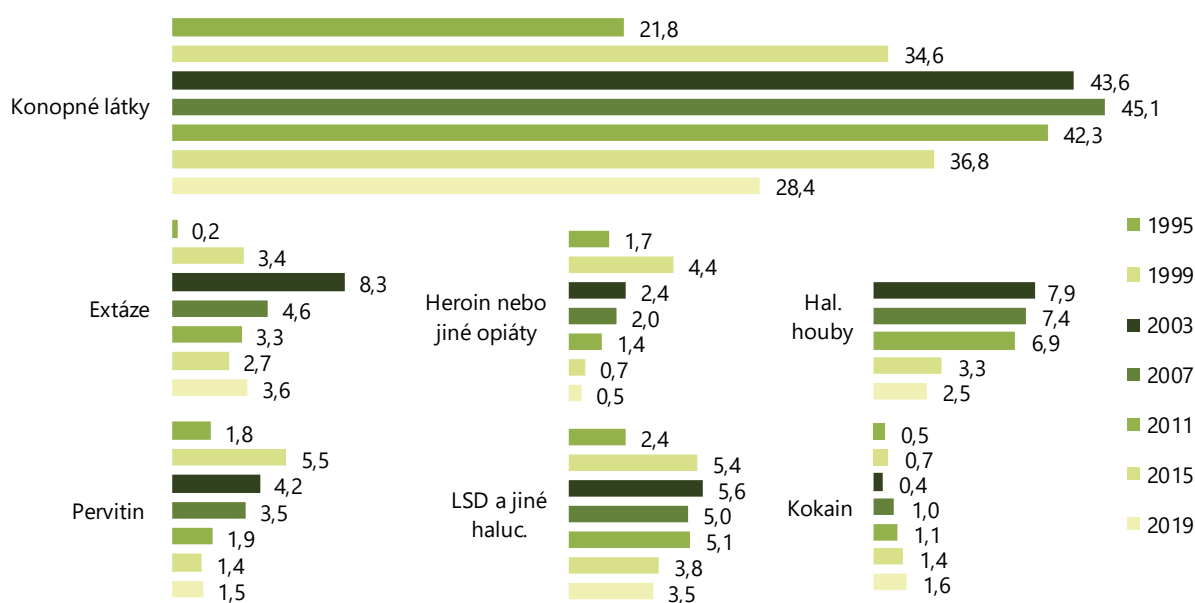
Zkušenosti s některou z nelegálních drog uvedlo celkem 29,3 % respondentů (30,1 % chlapců a 28,5 % dívek), nejčastěji šlo o konopné látky (28,4 %). Nejčastěji uváděnou nekonopnou nelegální drogou byla extáze (3,6 %), LSD nebo jiné halucinogeny (3,5 %) a halucinogenní houby (2,5 %). Užití pervitinu v životě uvedlo 1,5 % dotázaných, obdobně jako kokainu (1,6 %), zatímco heroin nebo jiné opiáty užilo méně než 1 % respondentů. Těkavé látky užilo celkem 4,9 %, anabolické steroidy 0,7 % a sedativa nebo hypnotika 6,6 % dotázaných. Zkušenosti s užitím nelegálních drog u chlapců a dívek jsou vyrovnané, v případě nekonopných drog uvádí častější zkušenost dívky (rozdíly v prevalenci užití nejsou statisticky významné). Významné rozdíly byly ovšem sledovány mezi studenty jednotlivých typů škol – zkušenosti s konopnými látkami i se všemi sledovanými nekonopnými drogami byly nejnižší mezi studenty gymnázií (včetně víceletých) a naopak nejvyšší mezi studenty odborných učilišť.

V posledních 12 měsících užilo některou ze sledovaných nelegálních drog celkem 23,8 % dotázaných, v naprosté většině případů šlo o užití konopných látek (23,1 %). Užití nekonopných drog v posledních 12 měsících uvedlo 4,9 % dotázaných, nejčastěji šlo o extázi (2,6 %) a LSD nebo jiné halucinogeny (1,9 %), zkušenosti s ostatními nelegálními drogami mělo méně než 1 % dotázaných. V posledních 30 dnech užilo nekonopnou drogu 1,7 % dotázaných, užití jednotlivých látek se pohybovalo vždy pod 1 % studentů – **tabulka 3**. Obdobně jako v případě celoživotní prevalence uváděli vyšší míru zkušeností s nekonopnými drogami studenti odborných učilišť.

Trendy mezi r. 1995 a 2003 ukázaly rychlý nárůst zkušeností studentů s užitím nelegálních drog, a to především konopných látek – v r. 1995 uvedlo užití konopí 22 % studentů, v r. 2003 již 44 % studentů,

v r. 2007 byly zkušenosti studentů s konopím prakticky stejné jako při výzkumu v r. 2003 (45 %). V r. 2011 byl poprvé zaznamenán pokles na 42 % a tento trend dále pokračoval i v období 2011–2019 (pokles na 28 %). K poklesu prevalence užití došlo i v případě ostatních nelegálních drog. V případě extáze je pokles patrný již od r. 2003, u dalších drog již od r. 1999. Dlouhodobě mírně rostou uváděné zkušenosti studentů s kokainem (z 0,5 % v r. 1995 na 1,6 % v r. 2019), v posledním sledovaném období došlo také k nárůstu uváděné celoživotní prevalence zkušeností s extází (z 2,7 % v r. 2015 na 3,6 % v r. 2019) – **graf 4**.

graf 4: Vývoj celoživotních zkušeností s nelegálními drogami mezi 16letými studenty v I. 1995–2019 – studie ESPAD, v %

Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

tabulka 3: Prevalence zkušeností s užitím nelegálních drog mezi 16letými studenty podle pohlaví a typu školy – studie ESPAD 2019, v %

Typ drogy	Pohlaví				Typ školy		
	Chlapci (n=1424)	Dívky (n=1354)	Celkem (N=2778)	ZŠ (n=1241)	GYM (n=500)	SŠ s mat. (n=690)	SŠ bez mat./OU (n=346)
Celoživotní prevalence							
Jakákoliv nelegální droga*	30,1	28,5	29,3	22,8	26,8	36,0	42,9
Konopné látky	28,9	27,9	28,4	21,7	26,1	35,4	42,3
Nekonopná droga	7,4	7,8	7,6	6,4	4,3	8,9	14,0
Extáze	3,5	3,8	3,6	2,8	1,6	4,9	6,4
Pervitin	1,3	1,6	1,5	1,2	0,4	1,7	3,2
Heroin nebo jiné opiáty	0,6	0,5	0,5	0,3	0,0	0,7	1,4
LSD a jiné halucinogeny	3,3	3,7	3,5	2,8	2,0	4,4	6,4
Halucinogenní houby	2,6	2,5	2,5	2,6	0,8	2,6	4,6
Kokain	1,6	1,6	1,6	1,2	1,0	2,0	2,6
Těkavé látky	5,1	4,7	4,9	4,6	3,8	5,4	6,6
Anabolické steroidy	0,9	0,5	0,7	0,7	0,2	0,7	0,9
Sedativa bez předpisu	5,2	7,9	6,6	5,0	3,6	8,7	11,6
Prevalence v posledních 12 měsících							
Jakákoliv nelegální droga*	24,7	22,9	23,8	17,8	22,3	30,7	33,9
Konopné látky	24,0	22,2	23,1	16,7	22,1	30,4	33,0
Nekonopná droga	4,7	5,2	4,9	4,0	2,4	6,0	9,4
Extáze	2,5	2,7	2,6	1,8	0,6	4,4	4,9
Pervitin	0,8	1,1	1,0	0,6	0,4	1,5	2,3
Heroin nebo jiné opiáty	0,3	0,3	0,3	0,1	0,0	0,6	0,6
LSD a jiné halucinogeny	1,8	1,9	1,9	1,3	1,4	2,2	3,8
Halucinogenní houby	1,1	1,2	1,1	1,0	0,2	1,5	2,0
Kokain	1,1	1,0	1,1	0,8	0,6	1,6	1,5
Těkavé látky	3,2	3,3	3,3	2,8	2,8	3,9	4,6
Anabolické steroidy	0,6	0,3	0,5	0,6	0,0	0,6	0,6
Sedativa bez předpisu	2,5	4,5	3,5	2,4	2,8	5,2	4,9
Prevalence v posledních 30 dnech							
Jakákoliv nelegální droga*	12,6	12,2	12,4	8,9	12,9	15,1	19,0
Konopné látky	11,6	11,6	11,6	8,0	12,7	14,4	17,5
Nekonopná droga	1,7	1,7	1,7	1,3	1,0	2,1	3,9
Extáze	0,6	0,7	0,7	0,3	0,4	1,2	1,5
Pervitin	0,3	0,5	0,4	0,2	0,0	0,6	0,9
Heroin nebo jiné opiáty	0,5	0,0	0,3	0,3	0,0	0,1	0,6
LSD a jiné halucinogeny	0,8	0,4	0,6	0,3	0,8	0,7	0,9
Halucinogenní houby	0,1	0,3	0,2	0,1	0,0	0,6	0,3
Kokain	0,4	0,3	0,3	0,1	0,6	0,4	0,6
Těkavé látky	1,5	1,6	1,6	1,0	2,6	1,7	2,0
Anabolické steroidy	0,3	0,1	0,2	0,3	0,0	0,1	0,3
Sedativa bez předpisu	1,0	2,2	1,6	1,3	1,6	1,7	2,6

Pozn.: * Kategorie zahrnuje i těkavé látky.

Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

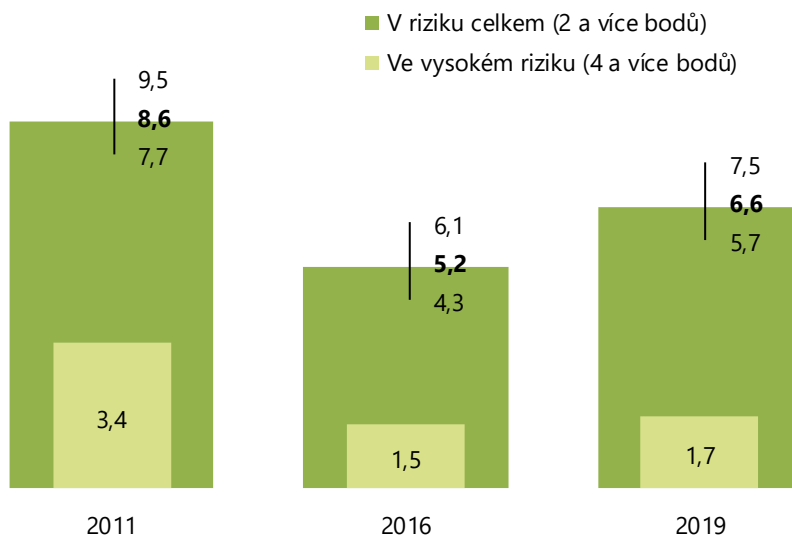
Dlouhodobě od r. 2007 dochází mezi dospívajícími k nárůstu průměrného věku při prvním užití návykových látek. Průměrný věk první zkušenosti s kouřením běžných cigaret v r. 2019 dosáhl 13,0

roku, k začátku denního kouření dochází průměrně v 14,3 roku. Průměrný věk 1. zkušenosti s vypitím sklenice alkoholu se zvýšil na 13,1 roku a zkušenost s první opilostí na 14,4 roku. K prvnímu užití konopných látek dochází nejčastěji kolem 14,5 roku, ještě vyšší je průměrný věk první zkušenosti s ostatními nelegálními drogami (Chomynová a kol., 2020a).

Výsledky screeningové škály CAST používané pro odhad výskytu intenzivního užívání konopí v populaci naznačují, že v kategorii rizika v souvislosti s užíváním konopných látek (tj. získali alespoň 2 body na uvedené škále) se nacházelo celkem 6,6 % populace 16letých studentů, a to shodně chlapců a dívek (95% CI: 5,7–7,5 %). Z nich 4,9 % (4,8 % chlapců, resp. 5,1 % dívek) spadalo do kategorie nízkého rizika (2–3 body) a 1,7 % (1,8 %, resp. 1,6 %) spadalo do kategorie vysokého rizika (4 a více bodů na škále) – graf 5. Výskyt osob v riziku v souvislosti s užíváním konopí je nejnižší mezi studenty gymnázií a naopak nejvyšší mezi studenty odborných učilišť – graf 6.

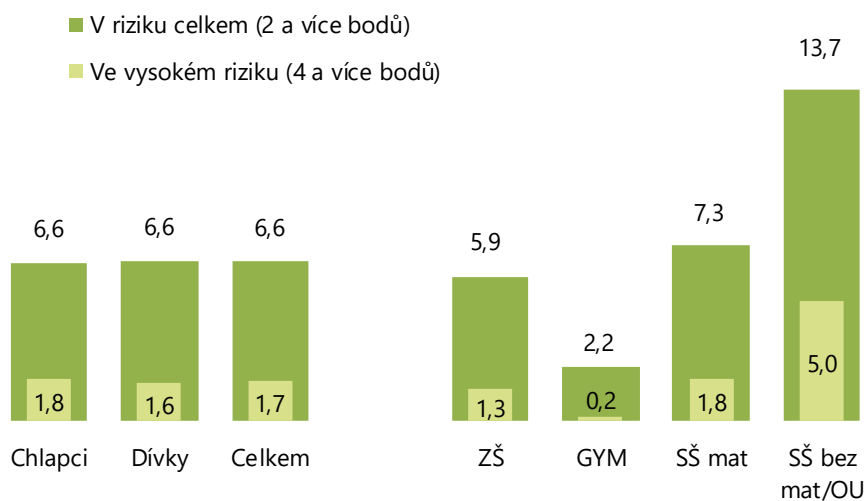
Při extrapolaci na populaci dospívajících ve věku 15–16 let jde odhadem o 11–14 tis. osob v riziku v souvislosti s užíváním konopí, z nich odhadem 2–4 tis. osob ve vysokém riziku. V r. 2011 bylo za použití stejné screeningové škály odhadnuto 8,6 % populace 16letých v riziku v souvislosti s užíváním konopí (11,6 % u chlapců a 5,9 % u dívek), z nich 3,4 % spadalo do kategorie vysokého rizika v souvislosti s užíváním konopných látek.

graf 5: Odhad podílu studentů v riziku problémů v souvislosti s užíváním konopných látek podle škály CAST v l. 2011–2019, studie ESPAD, v %

Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

graf 6: Odhad podílu studentů v riziku problémů v souvislosti s užíváním konopných látek podle škály CAST podle typu školy, studie ESPAD 2019, v %

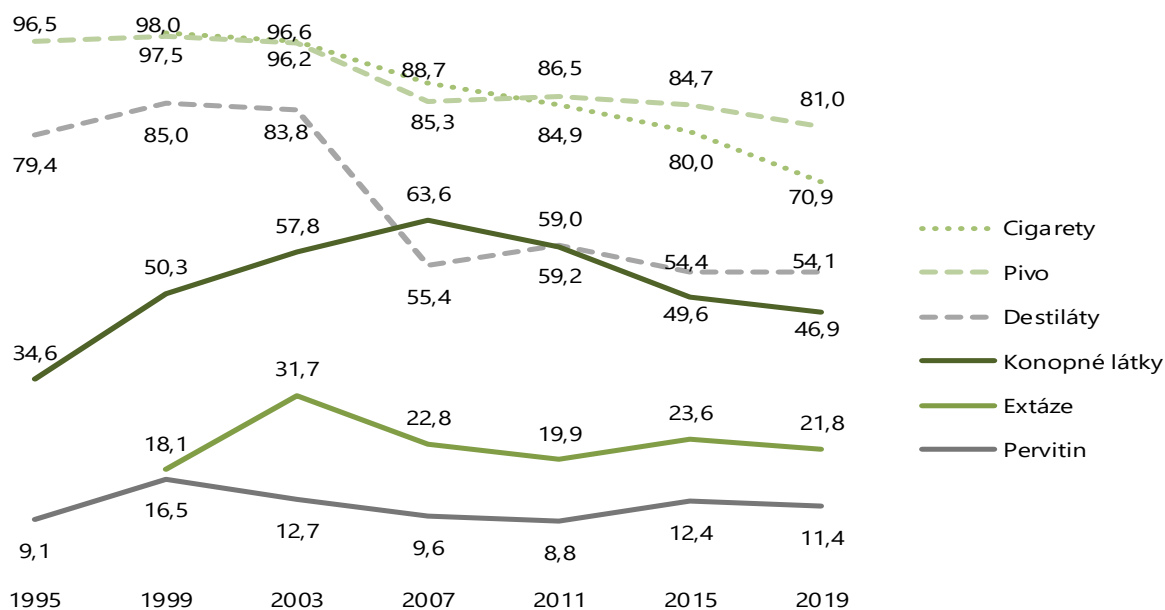

Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

Subjektivně vnímaná dostupnost cigaret a alkoholu zůstává dlouhodobě **vysoká** - cigarety by si celkem snadno nebo velmi snadno dokázalo obstarat 70,9 % dotázaných, pivo si celkem snadno nebo velmi snadno dokáže obstarat 81,0 % studentů, více než polovina studentů by si snadno obstarala i jiný druh alkoholu, především cider (70,0 %) nebo víno (67,6 %). Zatímco cigarety by si snadno

opatřili chlapci, alkohol považují za snadno dostupný zejména dívky. Konopné látky by si dokázalo celkem snadno nebo velmi snadno obstarat 46,9 % studentů, ostatní nelegální drogy jsou vnímány spíše jako velmi obtížně dostupné. Dlouhodobě se snižuje subjektivně vnímaná dostupnost cigaret, alkoholu i konopných látek, což je v souladu s klesajícími trendy v oblasti užívání těchto látek, subjektivně vnímaná dostupnost extáze a pervitinu zůstává v posledních letech na stejné úrovni – graf 7.

graf 7: Vývoj subjektivně vnímané dostupnosti vybraných návykových látek v l. 1995–2019 – studie ESPAD, % odpovědí „celkem snadno“ a „velmi snadno“ dostupné

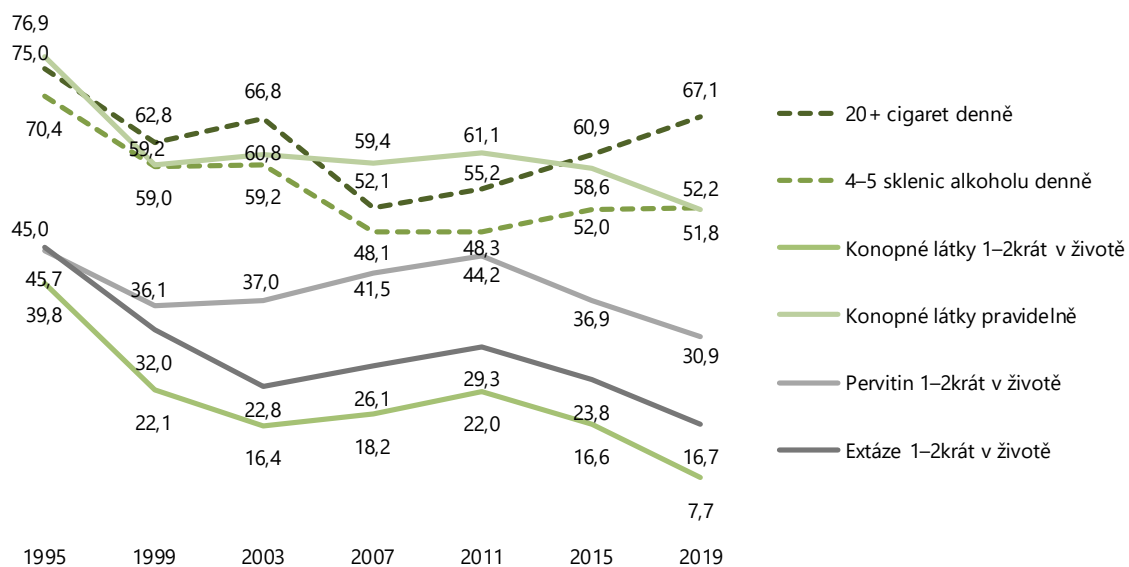
Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

Příležitostné kouření cigaret a pití alkoholu, stejně jako experimentální a příležitostné užívání konopných látek nepovažují čeští šestnáctiletí za příliš zdravotně rizikové. V posledních letech se zvyšuje vnímání rizikovosti pravidelného kouření a pravidelné konzumace alkoholu –

graf 8.

Denní kouření 20 a více cigaret považuje za rizikové 87,1 % studentů, 80,4 % považuje za rizikovou konzumaci 5 a více sklenic alkoholu každý týden a 86,4 % konzumaci 4–5 sklenic alkoholu denně. Podle 63,5 % je jednorázový experiment s konopnými látkami bez rizik. Experiment s jinými drogami je vnímán jako výrazně rizikovější, stejně jako pravidelné užívání konopných látek i jiných drog.

graf 8: Vnímání rizikovosti vybraných látek v l. 1995–2019 – studie ESPAD, % odpovědí „velké riziko“

Zdroj: Chomynová a kol. (2020a)

Zdroj:

CHOMYNOVÁ, P., CSÉMY, L. & MRAVČÍK, V. 2020a. Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2019. *Zaostřeno*, 6, 1-20.